

verdict

K-41 3.7.97

REPUBLIKA HRVATSKA
ŽUPANIJSKI SUD U ZADRU

K-25/94.

*Lijepo u hod
velike klodovce*

Tomislav

P R E S U D A

U IME REPUBLIKE HRVATSKE!

Županijski sud u Zadru, u vijeću sastavljenom od suca toga suda Milana Petričića, kao predsjednika vijeća, predsjednika suda Benka Velčića, te sudaca porotnika Berislava Maričića, Mladaena Rendića i Josipa-Rafe Božića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje Marije Bagić, kao zapisničara u kriv. predmetu protiv opt. Gorana Opačića i dr., radi kriv. djela ratnog zločina iz čl. 120. st. 1. OKZ RH, nakon održane glavne javne rasprave po optužnici Okružnog državnog odvjetnika u Zadru broj KT-41/92. od 22. kolovoza 1994. godine, KT-41/92. od 28. listopada 1994. godine, te KT-41/92. od 01. rujna 1995. godine, u prisustvu opt. Jovana Badžoke sa braniteljem Ivicom Ivanićem, odvjetnikom iz Zadra, a u odsustvu ostalih optuženika, te u prisustvu njihovih branitelja i to Filipa Brdara, Drage Tolića, Gordana Nižića i Josipa Pedišića, sve odvjetnika iz Zadra, te u prisustvu zastupnika optužbe zamjenika Županijskog državnog odvjetnika u Zadru Mate Dorčića, dana 11. studenog 1995. godine,

p r e s u d i o j e

I-opt. GORAN OPAČIĆ,

nedostupnog i u bijegu,

II-opt. BOŠKO DRAŽIĆ,

u bijegu i nedostupan,

III-opt. ZORAN JANKOVIĆ,

u bijegu i nedostupan,

IV-opt. DJURO KOSVIĆ,

[REDACTED]
u bijegu i nedostupan,

V-opt. MIRKO DRAČA,

[REDACTED] u bijegu
i nedostupan,

VI-opt. NADA PUPOVAC,

[REDACTED] u bijegu i nedostupna,

VII-opt. EDITA RAĐEN, udata POTKONJAK;

[REDACTED] u
bijegu i nedostupna,

VIII-opt. ZORANA BANIĆ,

[REDACTED] u
bijegu i nedostupna,

IX-opt. VOJIN LAKIĆ,

[REDACTED] u bijegu i nedostupan,

X-opt. PETAR RADMANOVIĆ,

[REDACTED] u bijegu i
nedostupan,

XI-opt. MILENKO BJELANOVIĆ,

[REDACTED] u
bijegu i nedostupan,

XII-opt. ISO BJELANOVIĆ,

[REDACTED] u bijegu i nedos-
tupan,

XIII-opt. ŠPIRO BJELANOVIĆ,

[REDACTED]
[REDACTED] u bijegu i nedostupan,

XIV-opt. RENATO PETROV,

[REDACTED]
[REDACTED] u bijegu
i nedostupan,

XXIII-opt. DESIMIR IVANEŽA,

[REDACTED]
[REDACTED] u bijegu i nedos-
tupan,

XXIV-opt. MIROSLAV MLINAR,

[REDACTED]
[REDACTED] u bijegu
i nedostupan,

XXV-opt. JOVAN BADŽOKA, zv. "Dragan",

[REDACTED]
[REDACTED] protiv kojeg se vodi postu-
pak pred Vojnim sudom u Splitu, radi
drugog kriv. djela, sada u pritvoru
Okružnog zatvora u Zadru, te

XXVI-opt. MARINKO POZDER, zv. "Berto",

[REDACTED]
[REDACTED] u bijegu
i nedostupan,

k r i v i s u

što su, dana 18. studenog 1991. godine, u tijeku oružanih sukoba između srpskih odmetničkih postrojbi i postrojbi tzv. "JNA", na jednoj strani, te oružanih snaga Republike Hrvatske na drugoj strani, provodeći velikosrpsku ideju vojnog osvajanja i izdvajanja dijela teritorija Republike Hrvatske, kao naoružani pripadnici tzv. "JNA", redovnog i mobiliziranog sastava te kao pripadnici neprijateljskih paravojnih formacija tzv. "SAO Krajine" i formacija sa područja Srbije, pritom III-opt. Zoran Janković kao zapovjednik postrojbe tzv. "JNA"; postupajući protivno odredbama čl. 3. t. 1/A Konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata (prihvaćene u Ženevi 1949. godine), kao i protivno čl. 4. t. 2/A i čl. 13. t. 2. Dopunskog protokola uz tu Konvenciju - o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), zajedno s više drugih za sada neidentificiranih pripadnika navedenih formacija (vojnih i paravojnih), ušli u selo Škabrnje, u kojem je živjelo isključivo hrvatsko pučanstvo, i to u više skupina koje su pored ostalih predvodili i I-opt. Goran Opačić, te II-opt. Boško Dražić, uz podršku artiljerije tzv. "JNA" i oko 30 tenkova tzv. "JNA", a tenkovskom postrojbom zapovjedao je III-opt. Zoran Janković, u činu kapetana "JNA", pa su nakon slomljenog otpora branitelja sela, masovno i gotovo u potpunosti uništavali i uništili bez ikakve vojne potrebe stambene, gospodarske i sakralne objekte, gadjajući topničkim oružjima po naselju bez izbora vojnih ciljeva, nakon čega su iz podruma i drugih zaklonjenih prostora nasilno izvukli sklonjeno civilno i neborračko stanovništvo, pretežito žene i osobe starije dobi, kao i djecu, koji nisu pružali nikakav otpor niti predstavljali opasnost po agresora, pa potom najmanje 44 (četrdesetčetiri) osobe ubili hicima iz vatrenog oružja iz neposredne blizine ili tupotvrdim predmetima po glavi, a pritom neke od žrtava pred smrt mučili i masakrirali, pa su tom prigodom pored ostalih za sada neidentificiranih osoba ubijeni: Josip Perica, Jela Jurić, Šime Segarić, Marija Brkić, Zeljko Čurković, Vladimir Horvat, Stanko Vicković, Kata-Soka Rogić, Nikola Rogić, Marko Rogić, Nedjeljko Škara, Niko Pavičić, Stana Vicković, Roko Žilić, Ivan Ražov, Petar Jurić, Ljubo Perica, Gašpar Perica, Nediljko Jurić, Krsto Segarić, Tadija Žilić, Pavica Žilić, Mara Žilić, Joso Brkić, Grgo Jurić, Grgica Segarić, Slavko Miljanić, Vice Segarić, Rade Segarić, Joso Miljanić, Marko Brkić, Ivica Segarić, Ante Ražov, Mile Pavičić, Petar Pavičić, Marija Dražina, Marko Župan, Marko Ivković, Petar Rogić, Milka Žilić, Bude Segarić, Miljenka Segarić, Jela Ražov i Luca Segarić, dok je Kata Rogić usmrćena pregaženjem tenkom,

dakle, kršeći pravila medjunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba naredili ili sudjelovali u napadu i ubijanju civilnog stanovništva kao i u uništavanju u velikim razmjerima imovine toga stanovništva, što nije opravdano nikakvim vojnim potrebama,

čime su optuženici počinili krivično djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske,

pa se

o s u d j u j u

i to:

I-opt. GORAN OPAČIĆ, II-opt. BOŠKO DRAŽIĆ, III-opt. ZORAN JANKOVIĆ, IV-opt. DJURO KOSOVIĆ, V-opt. MIRKO DRAČA, VI-opt. NADA PUPOVAC, VIII-opt. ZORANA BANIĆ, IX-opt. VOJIN LAKIĆ, X-opt. PETAR RADMANOVIĆ, XI-opt. MILENKO BJELANOVIĆ, XII-opt. ISO BJELANOVIĆ, XIII-opt. ŠPIRO BJELANOVIĆ, XIV-opt. RENATO PETROV, XXIII-opt. DESIMIR IVANEŽA, XXIV-opt. MIROSLAV MLINAR i XXVI-opt. MARINKO POZDER, na temelju čl. 120. st.1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske svaki na kaznu zatvora od po 20 (dvadeset) godina,

VII-opt. EDITA RAĐEN udata POTKONJAK, po istom zakonskom propisu na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina, te

XXV-opt. JOVAN BADŽOKA, po istom zakonskom propisu, na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, u koju mu se kaznu uračunava vrijeme provedeno u pritvoru.

Troškovi ovog kaznenog postupka padaju na teret pro-računskih sredstava suda.

Obrazloženje

Optužnicom KT-41/92. od 22. kolovoza 1994. godine državni odvjetnik teretio je I-opt. Gorana Opačića, II-opt. Boška Dražića, III-opt. Zorana Jankovića, IV-opt. Djuru Kosovića, V-opt. Mirka Draču, VI-opt. Nadu Pupovac, VII-opt. Editu Rađen udatu Potkonjak, VIII-opt. Zoranu Banić, IX-opt. Vojina Lakića, X-opt. Petra Radmanovića, XI-opt. Milenka Bjelanovića, XII-opt. Isu Bjelanovića, XIII-opt. Špiru Bjelanovića, XIV-opt. Renata Petrova, XV-opt. Sinišu Medaka, XVI-opt. Sašu Relića, XVII-opt. Duška Rnjaka, XVIII-opt. Dušana Rnjaka, XIX-opt. Mirka Rnjaka, XX-opt. Slobodana Rnjaka, XXI-opt. Stanka Rnjaka i XXII-opt. Nenada Vrcelja, radi učina kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. (raniije 142) OKZ RH, počinjenog 18.

studenog 1991. godine u mjestu Škabrnja, kada su slijedeći velikosrpsku politiku etničkog čišćenja privremeno okupiranog teritorija Republike Hrvatske - od strane nesrpskog pučanstva, kao pripadnici oružanih neprijateljskih formacija i paraformacija, postupajući protivno odredbama međunarodnog prava o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba, nakon ulaska u selo, nakon prethodno slomljenog otpora branitelja sela, uništavali bez ikakove vojne potrebe stambene, gospodarske i sakralne objekte, gadjajući artiljerijskim oruđima po naselju bez izbora cilja, te pritom potpuno uništiti mjesto, a potom iz podruma i drugih zaklonjenih prostora nasilno izvukli sklonjeno civilno, isključivo neboraćko stanovništvo, žene, starije osobe i djecu, koji nisu pružali nikakav otpor, nakon čega su najmanje 43 osobe ubili hicima iz vatrenog oružja iz neposredne blizine (likvidirali) od kojih neke i masakrirali, dok je jedna osoba bila pregažena tenkom.

Za ove optuženike po citiranoj optužnici državni odvjetnik predložio je sudjenje u odsutnosti optuženih, koji su u bijegu i nedostupni organima progona Republike Hrvatske, što je sud prihvatio, jer su ispunjeni svi zakonski uvjeti, posebice jer je riječ o stravičnom i tragičnom događaju, čiji su akteri, te izvršitelji većim dijelom identificirani, a događaj je od posebnog značaja, jer je od strane agresora prikazan u svjetskim medijima kao zločin oružanih snaga Republike Hrvatske, te potom poslužio za posvemašnje napade i udar na Republiku Hrvatsku, što čini egzistentnim posebne interese da se ovakovim počiniteljima sudi makar u odsutnosti.

Optužnicom KT-41/92. od 28. listopada 1994. godine za isti inkriminirani slučaj - zločin u mjestu Škabrnje optuženi su i XXIII-opt. Desimir Ivaneža, te XXIV-opt. Miroslav Mlinar, te je i u odnosu na njih predloženo i prihvaceno sudjenje u odsutnosti radi učina kriv. djela iz čl. 120. st. 1. OKZ RH, a prema rješenju suda od 04. listopada 1995. godine.

Optužnicom Županijskog državnog odvjetnika KT-41/92. od 01. rujna 1995. godine, za isti kriminalni slučaj, masakr u mjestu Škabrnja, optužen je i XXV-opt. Jovan Badžoka, a koji je tijekom vojno-redarstvene akcije "Oluja" uhićen i pritvoren radi drugog kaznenog djela u postupku Vojnog suda u Splitu - Kio-197/95., u kojem predmetu mu je bio određen pritvor, pa je od državnog odvjetnika predloženo istovremeno suditi opt. Jovana Badžoku i suditi ostale optuženike u odsutnosti, a u jedinstvenom postupku raspravljanje i donošenje presude, što je Županijski sud u Zadru prihvatio, jer je riječ o istome kriminalnom slučaju, u kome valja provesti saslušanje istih svjedoka, oštećenika, vještaka i slično, te izvršiti uvid u istovrsnu jedinstvenu dokaznu gradnju.

Konačno, optužnicom KT-41/92. od 27. studenog 1995. godine Županijski državni odvjetnik teretio je za isti kriminalni učin i XXVI-opt. Marinka Pozdera, koji je u bijegu i nedostupan, koju je optužnicu i prijedlog za sudjenje u odsutnosti u jedin-

stvenom postupku, iz istih razloga koji su ranije navedeni, Županijski sud u Zadru prihvatio.

Po ovim optužnicama, a shodno odluci raspravnog vijeća Županijskog suda, proveden je jedinstveni postupak radi donošenja jedinstvene odluke, pod jedinstvenim brojem K-25/94., te je zastupnik javne optužbe protiv svih optuženika u završnoj riječi ostao u cijelosti, predlažući da se optuženici oglase krivim i osude po zakonu, prethodno (list 30 zapisnika s glavne rasprave), mijenjajući izreku optužnice utoliko što su konkretizirane i preciznije opisane kriminalne radnje optuženih, te označeno da je inkriminirane prigode ratnim zločinom usmrćeno najmanje 44 osobe, koje su poimenice označene.

Valja konačno navesti da je raspravno vijeće Županijskog suda u Zadru, a prije zaključenja glavne rasprave, razdvojilo kazneni postupak u odnosu na XV-opt. Medak Sinišu, XVI-opt. Sašu Relića, XVII-opt. Duška Rnjaka, XVIII-opt. Dušana Rnjaka, XIX-opt. Mirka Rnjaka, XX-opt. Slobodana Rnjaka, XXI-opt. Stanka Rnjaka i XXII-opt. Nenada Vrcelja, koji će se provesti i okončati u drugome predmetu, premda su ovi terećeni za sudjelovanje u istom ratnom zločinu, jer je ocjenjeno da u predmetu raspoloživi dokazi, bez obzira što se je i ovim optuženicima sudilo u odsutnosti, nisu dostatni za zaključenje dokaznog postupka i donošenje presude, a za ostale optuženike su provedeni dokazi dostatni za meritornu sudsku odluku, pa bi daljnje provodjenje dokaza radi razjašnjenja eventualnih kriminalnih udjela i ovih optuženika nepotrebno odužilo raspravljanje i trajanje postupka, što će se efikasnije moći provesti u drugome kaznenom postupku.

Na temelju optužnica državnog odvjetnika, u jedinstvenom postupku raspravljanja i odlučivanja na glavnoj raspravi, a nakon čitanja obrana optuženih koje su tijekom istražnog postupka bile dostupne sudu, neposrednim saslušavanjem opt. Jovana Badžoke koji je bio dostupan ovome sudu u ovome postupku, te suprotstavljanjem obrana i teza optužbe svim raspoloživim dokazima, posebice iskazima brojnih saslušanih svjedoka, očevidaca tragičnog događaja, svjedoka-oštećenika te utvrđenjima sa očevida, obdukcije stradalih i pregledom fotodokumentacije raspoložive u razjašnjenju ovoga događaja, sud je u svemu odlučio kako je to opisano u izreci ove presude nalazeći u ovoj presudi optužene osobe krivima za učin kriv. djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH, odnosno utvrdivši da su osudjene osobe ne samo bile prisutne inkriminiranog 18. studenog 1991. godine kod zločina civila u Škabrnji, već i da su na aktivan način sudionici počinjenog ratnog zločina u smislu odgovornosti za ratni zločin, bilo kao pripadnici u to vrijeme još uvijek legalne tzv. "JNA" ili kao pripadnici paravojnih formacija tzv. fantomske "SAO" Krajine ili konačno kao pripadnici neprijateljskih dobrovoljačkih četničkih paravojnih formacija koje su regrutirane u Srbiji, sve u cilju ostvarenja ciljeva velikosrpske ideje vojnog osvajanja dijela teritorija Republike Hrvatske, čemu je poseban značaj i doprinos trebao dati zločin i masakr u mjestu Škabrnja.

Tijekom istražnog postupka u odnosu na inkriminirani slučaj - zločin u Škabrnji u svojstvu okrivljenika saslušan je jedino XXVI-opt. Marinko Pozder, koji je ranije bio dostupan organima progona jer je bio lišen slobode u jednoj od vojnih akcija, nakon čega je "razmjenjen".

Tako opt. MARINKO POZDER (99), nakon predočenja inkriminacije brani se da djelo za koje se tereti nije počinio, da je u inkriminirano vrijeme bio civil, jer 18. studenog 1991. godine još nije bio mobiliziran u civilnu zaštitu tzv. "SAO Krajine". Inkriminiranog dana sve do 20. prosinca 1991. godine bio je u Kašiću, kao civil, a tek 20. prosinca uključio se je u civilnu zaštitu - teritorijalnu obranu u Kašiću, jer je toga dana došla vojna policija, uručili su mu poziv da se javi u kasarnu Benkovac, tamo se je javio jednom oficiru u uniformi JNA, koji ga je napao zbog čega je i dalje u selu i zašto nije uključen u vojne postrojbe. Tamo je naloženo da ga odvedu u drugu kasarnu gdje ga je također primio oficir JNA i gdje mu je uručena automatska puška i streljivo, a potom je od onog prvog oficira upućen u Biljane Gornje, a na njegovu primjedbu da bi radije u rodno mjesto Kašić, ovaj oficir to odobrio. U Kašiću se je javio u jedinicu teritorijalne obrane vodniku Đogo Vojislavu i tamo je ostao sve do 08. lipnja 1992. godine, u selu se nisu vodile nikakove borbe, nisu mu ni dali uniformu, a razdužio se je sa oružjem kada su došle jedinice UNPROFOR-a, te bio slobodan od vojne obveze sve do 30. siječnja 1993. godine te je za to vrijeme boravio u Benkovcu i Kašiću, radeći oko kuće i polja.

U siječnju 1993. godine kada je zapravo počeo rat na tome području, jer se je okolo pucalo, negdje 30. siječnja bio je odvezen u kasarnu Benkovac, pitan ima li ratni raspored, pravdao se je da je raspoređen u Smilčiću, pa su ga u Smilčić i odvezli, te ponovno zadužili s oružjem, dobio je automatsku pušku od komandira Mirka Bogunovića, a potom je naredjeno da ide za Kašić, gdje se je u to vrijeme pucalo i vodile borbe.

U pogledu zločina u Škabrnji decidiran je da nikada u životu nije bio u tom mjestu, izuzev što je prolazio vlakom. Poznaje neke od osoba koje se terete za taj zločin, poznaje Gorana Opačića, jer su išli skupa u školu u Smilčiću, za Boška Dražića čuo je da je u policiji u Benkovcu, poznaje Nevena Ardalića, jer je s njim išao u školu, poznaje Mirka Škrobonju svećenika iz Smilčića. Nakon predočenja imena osoba protiv kojih se provodila istraga za ovaj zločin, objasnio je da nije čuo niti iz pričanja da bi te osobe sudjelovale u ubojstvima u mjestu Škabrnja.

Decidiran je da ne pozna Perica Jelicu.

Konačno, opisujući svoje kretanje neposredno pred lišenje slobode, dodaje da je nakon boravka u Kašiću, bio u Benkovcu, a zarobljen je 15. srpnja 1993. godine, prethodno je negdje u ožujku mjesecu ponovno dobio i vojnu odoru. Zarobljen je kada je bio u zaseoku "Pozderi" kraj Kašića, nije bio u vojnoj

akciji, išli su po vino u susjedni zaseok.

Čuo je inače, uglavnom po pričanju ljudi u Benkovcu, da je krajem 1991. godine u Škabrnji ubijan "narod", odnosno civili, ali u tome sigurno nije učestvovao. Prije ratnih sukoba bio je zaposlen u poduzeću "Jadrolinija" Rijeka, plovio je sve do 08. svibnja 1991. godine, kada su mu počeli prijetiti, pa se je iskrcao.

Opt. Marinko Pozder nije bio dostupan na glavnoj raspravi, jer je nakon istražnog postupka "razmjenjen".

XXV-opt. JOVAN BADŽOKA jedini je bio dostupan sudu na glavnoj raspravi u ovome kaznenom predmetu, dok je u istražnom postupku jedino svoju obranu dao pred vojnim istražnim sucem i to dana 12. kolovoza 1995. godine u predmetu Kir-368/95., na okolnosti učina krivičnog djela oružane pobune iz čl. 235. st. 1. KZ RH, koje djelo da je počinio jer je u vremenu od 1991. do kolovoza 1995. godine sudjelovao u oružanim skupinama srpske paravojske na položajima u Biljanima Gornjim i Škabrnji, čime je na određen način pokriven inkriminirani period odnosno inkriminirani događaj - zločin u Škabrnji.

U obrani pred vojnim istražnim sucem opt. Jovan Badžoka brani se da je dana 31. prosinca 1991. godine bio kući u rodnom mjestu, kada je dobio pismeni poziv srpske vojske iz Benkovca, da dodje u Biljane Donje radi zaduženja s oružjem. Tamo je dobio uniformu i automatsku pušku, te je upućen u Škabrnju sa bratom od strica, na predio Ražovljeve glavice, tu su bili položaji u kućama koje nisu bile srušene, tu su čuvali stražu. Stražu su čuvali 3, 4 dana, a nakon toga bi bili slobodni i tako naizmjenice, pa je na položajima u Škabrnji bio oko godinu i po dana. Znao se je ne vratiti na položaj i po više dana, pa bi po njega dolazila milicija, a radi takvih postupaka bio je u zatvoru nekoliko dana, pa bi ga vratili na položaj. Izbjegavao je odlazak na položaj, posebice, jer je bio bolestan, išao je i na psihijatrijsko liječenje u kninsku bolnicu, na tim položajima bio je sve do 24. prosinca 1994. godine, kada je prestao dolaziti i više ga niko nije ni tražio.

Siguran je, da je u studenog 1991. godine, onda kada je "pala" Škabrnja bio u svom selu Biljane Gornje. Zna da su u Škabrnji bile postrojbe tzv. kapetana Dragana i Gorana Opačića. Gorana Opačića poznaje, jer je on iz njegovog sela, njegova dva brata Zoran i Miloš i još petorica iz mjesta išli su na Škabrnju kada je bio napad na Škabrnju, a on je ostao kući, nitko ga nije zvao.

Prije početka ratnih operacija, učestvovao je u postavljanju barikada u svome selu, zajedno sa mještanima, znao je i čuvati stražu po noći.

U akciji "Oluja" lišen je slobode, jer ga je hrvatska vojska zatekla kući, prethodno su njegova supruga i djeca otišli

iz sela, mislio je krenuti za njima, ali je lišen slobode. U vrijeme lišavanja slobode nije bio naoružan, u kući je imao jedino istu pušku koju je zadužio 1991. godine.

Na glavnoj raspravi (219) opt. **Jovan Badžoka** brani se:

Djelo za koje ga se tereti da nije počinio, nije istina da bi inkriminiranog 18. studenog 1991. godine sudjelovao u ubojstvima civila u Škabrnji.

U ljeto i jesen 1991. godine bio je neprekidno kući u Biljanima, radio je sa obitelji oko vinograda, imali su i nešto stoke. U to vrijeme živjeli su zajedno njegovi roditelji i njegova supruga, imaju dvoje maloljetne djece. Možda ukupno 10-tak dana u to doba bio je u Biljanima na seoskim stražama, koje su organizirane u ljeto i jesen 1991. godine, straže nisu nikada držali na cesti, već su stražarili uglavnom noću oko kuće. U njegovom mjestu straže je organizirao Veljko Ostojić, a bili su naoružani sa nekoliko pušaka M-48, puške je donio Dragan Pupovac, imali su jedan stari mitraljez. Ništa se nije dogodjalo na tim stražama, sve je bilo mirno. Na te straže moralo se je ići, on osobno nije postavljao pitanja zašto, niti prigovarao, zna da se je na tome inzistiralo nakon pogibije Zorana Radmanovića u lipnju mjesecu.

Dana 22. rujna 1991. godine dobio je poziv od JNA po kojemu se je trebao javiti u Kašarnu Benkovac, inače vojsku je služio 1983/84. godinu u jedinici ABHO, nije imao čin. Po ovome pozivu javio se je u Benkovac, sjeća se da je tamo glavni bio kapetan Marko Despot, on ga je rasporedio u Islam Latinski, a prethodno zadužio automatsku pušku i pet okvira streljiva, te nož, ali ne i uniformu, jer je od njih traženo da donesu onu staru rezervnu. Sjeća se da su tada s njim u Islam rasporedjeni Nebojša Ostoji, Milan Dukić i jedan Pupovac, svi su išli bez komentara, a tamo na terenu zapovjedao je Marko Despot. U Islamu je bio 3-4 mjeseca, negdje do početka 1992. godine, zna da je bila prošla Nova godina. U Islamu su držali položaje u prostoru od "Parenti" prema "Zelenom hrastu", nezna koliko je ljudi bilo angažirano, njegov nadredjeni bio je potporučnik Goran Ardalić.

U to vrijeme nije vidio nikoga da bi nosio maskirne uniforme ili uniforme sa oznakama vojske srpske Krajine, svi su imali one stare rezervne uniforme. U Islamu su bili naoružani automatskim puškama, imali su i jedan novi mitraljez, ali ne i drugo teže oružje. Hranu su im dovozili iz Benkovca. U to vrijeme nije bilo borbi, noću su jedino držali stražu, ali su po njima znale padati granate, u to vrijeme poginuo je i Dragan Zorić nagazivši na minu.

Koliko on zna, tada je u vojsku bio pozvan od JNA, valjda je to bila JNA, čulo se je iz pričanja da se u to vrijeme već počelo ginuti, čuo je i da je u Škabrnji dosta naroda izginulo, kada je naišla vojska i poubijala ih. Za napad i stradanje Škabrnje čuo je nekoliko dana nakon što je do toga

došlo, bio je kod svoje kuće, ali informacije nisu bile opširne. Govorilo se samo da je puno naroda izginulo, da je to učinila JNA i da je tamo bio Goran Opačić.

Od osoba koje su optužene za zločin u Škabrnji jedino poznaje Gorana Opačića, jer je rodom iz njegovog sela, ali se s njim nije nikada družio, niti ga je kroz rat sretao. Nakon položaja u Islamu vratio se je kući gdje je bez prekida bio do ožujka 1993. godine. Tvrdi, da ne samo krajem 1991. godine kada je došlo do stradanja Škabrnjana, nije bio u Škabrnji, već je prije toga u Škabrnji bio svega jednom u životu, kada je imao 10 godina. Tada kao dječak u Škabrnju je išao kod zeta Ivana Ražova i osim njega niti jednu osobu rodom iz Škabrnje ne poznaje. Prije ovoga postupka nije nikada čuo ni vidio Negzanu Pavičić.

Istina je, da je u ožujku 1993. godine bio u Škabrnji i tada vidio križeve na prostoru oko škole, bilo je 20-tak križeva, zaključio je da su tamo pokopane osobe stradale 1991. godine.

U ožujku mjesecu 1993. godine bio je pozvan na položaj u Škabrnji i tamo je bio sve do 15. studenog 1993. godine, borbi nije bilo, jedino su padale granate, tamo mu je zapovjednik bio kapetan Živko Babić, držali su položaje od raskrižja Škabrnje do Nadina. U to vrijeme bio je pripadnik III brigade, ali nezna njen točan naziv, nezna ni čija je to vojska u to vrijeme bila, da li jugoslavenska, srpska ili krajinska, nezna ni kako su je oni u to vrijeme zvali. Nakon otpuštanja iz vojske u studenom 1993. godine nastojao je izbjeci daljnje služenje vojske pa je odlazio kod doktora, imao je probleme sa kičmom, a odlazio je i kod psihijatra, pa je bio miran i kući sve do srpnja 1994. godine.

Dana 10. srpnja 1994. godine po vojnom pozivu javio se je u Biljane Donje, nezna koja ga je vojska pozvala, valjda srpska vojska Krajine, pa je na položaju "Ražova glavica" bio do 20. kolovoza 1994. godine. Nezna kako se je zvala jedinica u kojoj je tada bio, zapovjednik je bio kapetan Jovo Dragić. Niti tamo nije bilo borbi i ratnih operacija. Nakon kolovoza 1994. godine, javljeno mu je da mu je majka na smrti, a supruga bolesna, pa se je uspio vratiti kući i nakon toga više nije mobiliziran, niti sudjelovao u kakvim postrojbama, do razboljavanja bio je kod svoje kuće, u civilnoj robi, a ona puška je ostala u kući, nitko nije tražio da se s njom razduži. Neposredno pred akciju "Oluja", slušao je pozive hrvatskih vlasti Srbima da ostanu živjeti u Hrvatskoj, to je jedan od razloga radi čega i nije napuštao rodno mjesto, a žena i djeca otišli su kod njezine rodbine u Korlat i vjerojatno od tamo pobjegli. Njegova je želja bila sa obitelji ostate u Hrvatskoj, jer nije imao gdje i zašto bježati.

Na posebna pitanja objasnio je da su početkom rata i prije seoske straže održavane po naredjenjima, kako je razumio zbog opasnosti od hrvatske vojske, zna da su proganjani i tučeni

oni koji bi odbijali učestvovati u tome. Koliko zna početkom rata glavni zapovjednik vojnih formacija na tom području bio je Uzelac, a kasnije osoba po imenu Veljko Bosanac. Zna da je Milan Martić bio "glavni" za područje Krajine, ali nezna njegove funkcije, politikom se nije bavio niti je razumio što se događa.

Za njegovog mještana Dojčila Badžoku, koji je bio s njim na položajima u Benkovcu zna da ni on nije bio u Škabrnji u studenom 1991. godine. Po stasu i izgledu može mu sličiti od momaka iz njegovog mjesta jedino Jovan Branković, sa Jovanom je bio u Škabrnji one prigode kada opisuje, Branković je iz Donjih Biljana, mlađi je od njega par godina, približno iste visine, smeđ kao i on, slične gradje, ali od njega nikada nije čuo da bi ovaj sudjelovao u napadu na Škabrnju. U njegovo mjesto jedino je nakon stradanja Škabrnje Dragan Dubroja dovezao traktor, a nije vidio da bi drugi mještani donosili ukradene stvari. Tijekom cijelog rata nije imao prilike ni razloga iz onog oružja koje je zadužio pucati.

Decidiran je da nije kriv za djelo za koje se tereti, nije učestvovao u ovome zločinu, imao je ranije vojnu knjižicu bivše JNA, ali u nju kroz rat niko nije upisivao gdje je bio i kada, knjižica mu je ostala kući. Lišen je slobode 05. kolovoza 1995. godine, dva hrvatska vojnika zatekli su ga ispred kuće, nenaoružanog i bez uniforme, jedino je imao "SMB" hlače. U kući je bila automatska puška, koju niko nije tražio da razduži i ona je tamo ostala.

U dokaznom postupku, posebice radi razjašnjenja slijeda događaja ~~inkriminiranog dana~~ sud je saslušao niz svjedoka koji su ujedno i očevici zločina koji su počinjeni u Škabrnji, a koji su svjedoci ujedno i identificirali optužene počinitelje toga zločina, barem one koje su od ranije poznavali.

Valja unaprijed reći da nije bilo sporno o tome da je inkriminiranog dana došlo do napada na mjesto Škabrnje, da su mjesto okupirale okupacijske snage uz upotrebu ljudstva i tehnike velike moći, a u smislu inkriminacije - ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, valjalo je analizom dokaza razjasniti na koji način je došlo do napada na to mjesto, da li je napad bio opravdan vojnim potrebama, da li su u akciji sudjelovale vojne ili paravojne snage i koje, a posebice što se događa nakon ulaska u mjesto sa nenaoružanim civilima, ženama, starcima i djecom, koji notorno nisu predstavljali nikakovu vojnu ili kakvu drugu opasnost za okupacijske vojne i paravojne formacije.

Poseban naglasak u analizi iskaza saslušanih svjedoka biti će dat u identifikaciji osoba - počinitelja konkretnih pojedinačnih radnji zločina, ubijanja civila, odnosno drugih identificiranih sudionika napada na mjesto, pri čemu valja ocjeniti da iskazi svih saslušanih svjedoka očevidaca nesporno jesu vjerodostojni, jer suglasno, uvjerljivo dopunjujuće opisuju tragičan slijed događaja i stradanja.

Poseban značaj u dokaznom postupku imao je iskaz svjedoka Marka Miljanića, koji je svjedok opširno i detaljno opisao okolnosti na zadarskom ratištu u vrijeme napada na Škabrnju te neočekivanost toga napada kao i potpuno neravnomjeran odnos snaga između branitelja i agresora.

Tako svjedok Marko Miljanić u istrazi (59), navodi da je u inkriminirano vrijeme bio zapovjednik obrane Škabrnje, odakle je rodom, te je prije kritičnog dana bio upućen radi organiziranja obrane Škabrnje iz Zemunika Gornjeg. Već 02. listopada 1991. godine napadnuti su Škabrnja, Zemunik Gornji i Nadin, topništvom i pješadijom neprijatelja, a zrakoplovstvom je izvršen i napad na Škabrnju i srušene tri kuće. Dana 10. listopada postavljen je za zapovjednika i okolnih sela Galovca, Gorice, Zemunika Donjeg, Prkosa i Nadina, pa je postrojba na cijelom tom području pod njegovim zapovjedništvom brojila oko 800 osoba samo djelomično naoružanih lakim oružjem i to uglavnom mještana sela, bez ito jednog pripadnika tadašnjeg Zbora narodne garde. Od svega teškog naoružanja imali su samo dva minobacača od 82 mm i to u Škabrnji. Nakon 10. listopada, zbog potpisanog primirja, nakon napada na Zadar izvršenih od 04. do 06. listopada, nije bilo napada, jer je tekao proces iseljavanja JNA iz Zadra i Aerobaze Zemunik. Nakon onog prvog napada na Škabrnju iseljene su sve civilne osobe, gotovo u cijelosti, ali nakon potpisivanja primirja apelirano je preko sredstava priopćavanja da se stanovništvo vrati nazad u mjesta, pa se je to dogodilo i za Škabrnju, vratio se veći dio stanovništva, sa čime se on osobno nije slagao, ali na to nije ni mogao utjecati. Tijekom primirja svakodnevno je tražio od Zapovjedništva Sektora Zadar da se na dominantne položaje rasporede jedinice ZNG, ali mu je rečeno da za to nema snaga. Jedina postrojba ZNG raspoređena prije prvog napada na Škabrnju na položaj Nadinska glavica povučena je. U vremenu od 02. do 10. listopada, do primirja, poginulo je pet pripadnika bataljuna Škabrnja.

Primirje je prekinuto nakon tjedan dana, jer su počeli svakodnevni napadi na to područje, sa svih strana, ali sve do 18. studenog, kada je izvršen inkriminirani napad na Škabrnju, nitko nije poginuo, ni iz sastava bataljuna, ni od pučanstva, makar su kroz taj period bili izloženi čestim topničkim i zrakoplovnim napadima, ali nije bilo pješačkih napada. U istom periodu svakodnevno je upućivao izvidnice prema neprijateljskim linijama, svakodnevno su imali točne podatke o kretanju i ponašanju neprijatelja, međjutim, kada god bi uputio izvješće u Komandu Sektora Zadar, već sutradan bi izvidjači utvrdili da tih jedinica na tom području ili mjestu više nema. Kroz taj period njegova postrojba zarobila je preko 50 neprijateljskih vojnika i 3 oficira, prema kojima je postupano striktno prema međunarodnom pravu. Deset dana prije napada na Škabrnju utvrdili su da su u Veljane dopremljeni tenkovi, ukupno 12, a zarobili su i jednog vojnika iz te tenkovske jedinice. Izvidnici iz Nadina utvrdili su da se uz cestu Benkovac-Biljane takodjer nalazi veća tenkovska jedinica od oko 10 tenkova, a izvidjači iz Škabrnje uočili su artiljerijsku bateriju u Trljugama. Uočen je intenziviran promet

Poseban značaj u dokaznom postupku imao je iskaz svjedoka Marka Miljanića, koji je svjedok opširno i detaljno opisao okolnosti na zadarskom ratištu u vrijeme napada na Škabrnju te neočekivanost toga napada kao i potpuno neravnomjeran odnos snaga između branitelja i agresora.

Tako svjedok Marko Miljanić u istrazi (59), navodi da je u inkriminirano vrijeme bio zapovjednik obrane Škabrnje, odakle je rodom, te je prije kritičnog dana bio upućen radi organiziranja obrane Škabrnje iz Zemunika Gornjeg. Već 02. listopada 1991. godine napadnuti su Škabrnja, Zemunik Gornji i Nadin, topništvom i pješadijom neprijatelja, a zrakoplovstvom je izvršen i napad na Škabrnju i srušene tri kuće. Dana 10. listopada postavljen je za zapovjednika i okolnih sela Galovca, Gorice, Zemunika Donjeg, Prkosa i Nadina, pa je postrojba na cijelom tom području pod njegovim zapovjedništvom brojila oko 800 osoba samo djelomično naoružanih lakim oružjem i to uglavnom mještana sela, bez iti jednog pripadnika tadašnjeg Zbora narodne garde. Od svega teškog naoružanja imali su samo dva minobacača od 82 mm i to u Škabrnji. Nakon 10. listopada, zbog potpisanog primirja, nakon napada na Zadar izvršenih od 04. do 06. listopada, nije bilo napada, jer je tekao proces iseljavanja JNA iz Zadra i Aerobaze Zemunik. Nakon onog prvog napada na Škabrnju iseljene su sve civilne osobe, gotovo u cijelosti, ali nakon potpisivanja primirja apelirano je preko sredstava priopćavanja da se stanovništvo vrati nazad u mjesta, pa se je to dogodilo i za Škabrnju, vratio se veći dio stanovništva, sa čime se on osobno nije slagao, ali na to nije ni mogao utjecati. Tijekom primirja svakodnevno je tražio od Zapovjedništva Sektora Zadar da se na dominantne položaje rasporede jedinice ZNG, ali mu je rečeno da za to nema snaga. Jedina postrojba ZNG raspoređena prije prvog napada na Škabrnju na položaj Nadinska glavica povučena je. U vremenu od 02. do 10. listopada, do primirja, poginulo je pet pripadnika bataljuna Škabrnja.

Primirje je prekinuto nakon tjedan dana, jer su počeli svakodnevni napadi na to područje, sa svih strana, ali sve do 18. studenog, kada je izvršen inkriminirani napad na Škabrnju, nitko nije poginuo, ni iz sastava bataljuna, ni od pučanstva, makar su kroz taj period bili izloženi čestim topničkim i zrakoplovnim napadima, ali nije bilo pješачkih napada. U istom periodu svakodnevno je upućivao izvidnice prema neprijateljskim linijama, svakodnevno su imali točne podatke o kretanju i ponašanju neprijatelja, međutim, kada god bi uputio izvješće u Komandu Sektora Zadar, već sutradan bi izvidjači utvrdili da tih jedinica na tom području ili mjestu više nema. Kroz taj period njegova postrojba zarobila je preko 50 neprijateljskih vojnika i 3 oficira, prema kojima je postupano striktno prema međunarodnom pravu. Deset dana prije napada na Škabrnju utvrdili su da su u Veljane dopremljeni tenkovi, ukupno 12, a zarobili su i jednog vojnika iz te tenkovske jedinice. Izvidnici iz Nadina utvrdili su da se uz cestu Benkovac-Biljane također nalazi veća tenkovska jedinica od oko 10 tenkova, a izvidjači iz Škabrnje uočili su artiljerijsku bateriju u Trljugama. Uočen je intenziviran promet

na relaciji Benkovac-Smilčić-Aerobaza, gdje je prolazio veći broj kamiona sa pješadijom, a dva dana prije napada osobno je izjutra vidio prolazak kolone tenkova, ukupno 14 tenkova prema Aerobazi. O svemu je svakodnevno izvješćivao Komandu u Zadru, a bilo mu je rečeno da u slučaju napada treba izdržati svega 2 sata, koliko treba da stigne bataljun ZNG iz Sukošana. Dana 16. studenog u Škabrnju je bila upućena jedinica za specijalne namjene, koja je potom povučena u Zadar radi drugog zadatka na Velebitu, makar je bio pripremljen plan za uništenje tenkovske grupe u Veljanima. Istoga dana prekinute su i žičane veze sa Zapovjedništvom u Zadru, pa su ostali samo na jednoj radio-vezi, koja je prekinuta u nedjelju 17. studenog.

Dana 18. studenog ujutro u 5,30 sati razgovarao je sa dežurnim bataljuna Glavićem koji ga je obavijestio da nije uspostavljena veza i da tijekom noći nije bilo neprijateljskih aktivnosti, a u tom trenutku na položaju je bilo 50 % raspoloživog ljudstva. Oko 7,20 sati obavješten je sa Ražovljeve glavice iz Zemunika Gornjeg da se čuju tenkovi iz pravca Benkovca prema Biljanima, te iz pravca Veljana prema Zemuniku Gornjem. Oko 7 sati uspostavljena je radio-veza sa IO centrom, pa je proslijedio obavijest o kretanju tenkova. U 7,25 sati počeo je opći artiljerijski napad na Škabrnju, a izvidnici su javili da je otvorena vatra iz Aerobaze iz Veljana, Trljuga i Biljana Gornjih, znači sa svih strana. Dao je znak za opću uzbunu i za pripravnost prvog stupnja, nakon čega je obavješten o kretanju kolone od 14 tenkova iz Zemunika Gornjeg, te velikog broja kamiona s pješadijom, kao i o kretanju 6 tenkova iz pravca Biljana prema Škabrnji sa 10-tak kamiona punih pješadije. Dva kurira iz prvog voda - Prve čete do 12 sati su već poginuli. Do 11,30 sati držali su se dobro, kada je probijena linija koju je držao prvi vod prve čete na pravcu prema Zemuniku Gornjem, nakon čega je obavješten od zapovjednika toga voda Željka Ražova da su neprijatelji prodrli na predjelu Ambara i da tamo vrše masakr, pokolj civilnog pučanstva. Izvješten je tada da su četnici ubili njegovog i Željkovog oca i 10-tak drugih mještana. Oko 13 sati od kurira druge čete obavješten je da je probijena obrambena linija iz pravca Marinovca, te iz pravca Biljana, te o kretanju 8 tenkova iz predjela između Prkosa i Škabrnje prema njihovom štabu koji se je nalazio na predjelu ispod Ražovljeve glavice (između Škabrnje i Nadina). Ti tenkovi došli su direktno sa Aerobaze kroz Zemunik Donji, jer nije bila zaposjednuta Gradina, a minska polja prije nekoliko dana razminirana su po nalogu iz Zadra, na što je on također prosvjedovao. Tenkovi koji su došli iz onog pravca između Prkosa i Škabrnje s ledja, razbili su kompletnu obranu mjesta i to je bilo presudno za pad Škabrnje. Prethodno oko 11 sati u štab je došla jedinica od 20-tak pripadnika ZNG, naoružanih protutenkovskim oružjem, te su raspoređeni na cestu Benkovac-Zadar, a do danas neznata gdje je ta jedinica završila i tko ju je povukao. U 12 sati Škabrnju su napala 3 aviona sa kazetnim i napalmbombama tukući centar sela oko crkve, tada su oba voda bila prepolovljena, u prvome vodu ostalo je samo 7 živih boraca od 24. Cijelo jutro, sve do 14 sati u 14 navrata preko IO Centra tražio je pomoć iz Zadra, odgovarano mu je da pomoć stiže, ali to nije

bilo tako.

Ovi radio razgovori snimljeni su, kao i razgovori o prisluškivanju neprijateljskih komunikacija, on ih je kasnije i preslušavao, pa je tako sa sigurnošću identificirao i registrirao imena pojedinih učesnika u masakru, koji su međusobno komunicirali ili upućivali naredbe.

Kada je ponovno tražio pomoć oko 14 sati, u liniju mu se ubacio PETAR RADMANOVIĆ - zastavnik tadašnje JA kojeg poznaje osobno, jer je i on bio u sastavu bivše JA, koji ga je prepoznao i rekao mu "Miljaniću, jebem ti ustašku majku, oderat ćemo te i peći na gradele, bolje ti je da se vješaš sam". Kada se je ponovno koristio vezom oko 15 sati, u liniju se je ubacio opet jedan glas kojeg su identificirali kao glas GORANA OPAČIĆA - "Klempe", koji mu se je obratio sa riječima "Ustašo, nema ti pomoći, garantujem ti da ti pomoć neće doći, jer si izdan", što je očito bila i istina. Nakon toga izvješten je o prodoru tenkova na više mjesta, o smrti više boraca, kao i o masakrima u mjestu, a kod ponovnog napada aviona u 16,30 sati uništena je i radio-stanica, pa je oko 17 sati napušten položaj Štaba, jer je pješadija neprijatelja i tenkovi došli na samu tu poziciju.

Makar je vidio četnike koji su došli u samu blizinu, nije ih mogao prepoznati, jer su svi bili namazani crnom bojom po licu, neki i maskirani čarapama, a na ramena su imali bijele vrpce. Štab je prešao na rezervni položaj, nakon čega je otišao u Zapovjedništvo u Zadar oko 21 sat, tamo je našao zapovjednike Tuličića i Krcu kako jedu, bio je izvan sebe zbog toga, a pitao je zašto mu nije poslana pomoć. Rečeno mu je da se vrati natrag u Škabrnju, a putem svrati u Sukošan i povede jedinicu koja bi trebala priteći u pomoć, a na izlasku ispred zgrade Komande sektora zatekao je 30-tak Škabrnjana, koji su bili u sastavu MUP-a ili specijalne jedinice i cijeli dan tu čekali da ih netko prebaci na položaj. U Sukošanu je zatekao zapovjednike Đurkovića i Đaju potpuno pijane, a na njegovo traženje da mu odrede jedinicu za pomoć rečeno mu je da nema ljudi, da su već raspoređeni, objasnili su mu im nisu pritekli u pomoć, jer nije bilo naredbe. U Gorici gdje je upućen nije uspio naći zapovjednika, pa se je odatle vratio u Prkos i potom su pješke otišli njih 15-tak u Škabrnju oko 23,30 sati na rezervni komandni položaj. Tada je izvješten od preživjelih da nemaju više niti jednog metka, izvjestili su ga o masakru i tko je sve poginuo po pričanju preživjelih, tu noć još je držan položaj oko željezničke stanice u mjestu, dakle skoro polovica sela, a kako pomoć nije stizala 19. studenog u 4,10 sati naredio je povlačenje prema Prkosu.

Tada i kasnije iz razgovora sa brojnim mještanima, posebice tražeći podatke tko mu je ubio oca, doznao je da su u tom masakru u Škabrnji sudjelovale neke osobe iz Zemunka Gornjeg i to ŠPIRO BJELANOSIĆ i njegovi sinovi, ISO i MILJENKO BJELANOVIĆ, te da je njegovog oca osobno ubio MIRKO DRACA, inače pročelav, malo šepav, poznat kao švercer poljoprivrednih

proizvoda. Njegova majka i nevjesta Svetka rekle su mu da su kao učesnike u masakru u Škabrnji prepoznali **ZORANU BANIĆ** medicinsku sestru, spominjali su i njenog muža Božu, a majka mu je spomenula da je čula kako jednog od njih dozivaju prezimenom **VRANKOVIĆ**, a ti Vrankovići su inače iz Nadina. Već je spomenuo da je osobno prepoznao glas **PETRA RADMANOVIĆA**, a njegovi zapovjednici i glas **GORANA OPAČIĆA**. Iz njegovog bataljuna poginulo je (16 vojnika), a poginulo je i više starijih osoba, koje nisu bile mobilizirane, ali koje su se kod napada uključile u obranu, kao i njegov otac.

Isti svjedok, takodjer u istrazi (79), dodao je da je nakon napada na Škabrnju saznao od sada pok. Marka Rogića, da je u napadu na Škabrnju prepoznao **GORANA OPAČIĆA**, jer je on Opačića dobro poznao. Siguran je u prepoznavanje **PETRA RADMANOVIĆA** u onom razgovoru preko radio-veze, a pedantno je tražio podatke o tome tko mu je ubio oca i siguran je u vjerodostojnost informacije da je to učinio **MIRKO DRAČA**. Mnogi ljudi dolazili su kod njega nakon pada Škabrnje i on je bilježio podatke o tome tko je sve identificiran od učesnika u masakru, taj je popis prosljedio djelatnicima SZUP-a. Popis tih osoba predao je i u sudski spis (list 91).

Svjedok Marko Miljanić na glavnoj raspravi (224), identično je ponovio kao i tijekom istrage, pojašnjavajući da su netočne informacije u medijima da je u napadu na Škabrnju učestvovala tenkovska četa JNA, jer formacija tenkovske čete podrazumijeva maksimalno 5 tenkova, a poznato je da je na Škabrnju krenuli najmanje 29 tenkova, što oslikava ne samo odnos snaga nego i upotrebljena sredstva radi zadatka kojeg su poduzeli. Ne samo veliki broj tenkova, već djelovanje artiljerije i avijacije, zračna podrška u transportu vojnika i streljiva te više od 1000 angažiranih neprijateljskih vojnika, imala je nasuprot sebi toga dana svega 200 vojnika raspršenih na širem prostoru, a svi nisu imali niti pješачko naoružanje. Unatoč toga u vremenu od 7,30 sati do 20 sati agresor je uspio zauzeti svega 1/3 Škabrnje i u tom zauzetom dijelu dogodio se je masakr, ubijani su civili, starci i žene, a može se pretpostaviti što bi se dogodilo da obrana nije toliko izdržala i omogućila evakuaciju velikog broja mještana.

Kao učesnik ovih događaja odgovorno tvrdi da nikada iz mjesta Škabrnje niti okolice u to vrijeme nije pružena niti najmanja provokacija agresoru, pa je jasno da je zločin rezultat nastojanja kažnjavanja Škabrnje u kojoj živi isključivo hrvatski živalj, zločini su očito radjeni kao pouka za buduće Hrvatima. Ono što je bitno jest da su velike angažirane snage JNA nakon ulaska u Škabrnju otvorile prostor hordi četnika, koja je onda divljala i vršila zločine. Jasno mu je, kada mu se predočavaju imena optuženih osoba, da su to samo mali i sitni zločinci i izvršitelji, a jasno je da je napadom direktno rukovodila tadašnja vojna hijerarhija JNA, od pukovnika **RATKA MLADIĆA**, pukovnika **ČEČOVIĆA**, potpukovnika **HARAMBAŠIĆA**, do majora **UZELCA** i zastavnika **PERE RADMANOVIĆA**. U tragediji Škabrnje stradali su mu otac, brat i sedmoro najbližih rodjaka.

Dakle, prema iskazu ovoga svjedoka i prema njegovu vjerodostojnom kazivanju, po ocjeni suda, a posebice jer je riječ o osobi koja je direktno rukovođila obranom Škabrnje inkriminiranog dana i prethodnih dana, razjašnjene su bitne okolnosti vezane za sam napad na Škabrnju, snage agresora koje su upotrebljene u napadu, identificirani su neki od naredbodavaca i počinitelja ovoga zločina te je prema iskazu ovoga svjedoka i moguće zaključivati o ciljevima ovakovog beskrupuloznog, masovnog napada i masakra, u kome su korištene ne samo ogromne snage tzv. JNA, već i od iste JNA angažirane paravojne formacije radi zločina i masakra, te uništenja i pljačkanja mjesta, očito radi jasne političke poruke Republici Hrvatskoj.

Nadalje, za zaključiti je iz iskaza ovoga svjedoka, a što je i unijeto u činjenični opis izrijeke presude, da je 18. studenog 1991. godine izjutra došlo do napada srpskih odmetničkih postrojbi i postrojbi tzv. JNA sa ogromnim brojem angažiranog ljudstva i tehnike, najmanje 1000 ljudi, aviona, artiljerije i preko 30 tenkova, koji su nasuprot sebi imali slabo naoružane mobilizirane hrvatske vojnike, uglavnom mještane, bez mogućnosti ikakva dužeg otpora takovom agresoru, a napad je poduzet u vrijeme trajanja "primirja", dakle, radi toga posebno podmukao, što govori o ne samo vojnom već i političkom cilju napadača da drastičnim zločinima nad civilima zaplaši ne samo hrvatski živalj već i službene organe Republike Hrvatske. U napadu su očito sudjelovali redovni i mobilizirani sastav JNA, ali i pripadnici paravojnih formacija tada tzv. "SAO Krajine", ali i formacije sa područja Srbije. Nesporno je da samo mjesto Škabrnja sa stajališta vojnog cilja agresoru nije moglo biti uopće interesantno, da je na taj način bez provokacije prekršeno primirje, te da je JNA predvodila paravojne snage upravo radi činjenja zločina nad civilima, koji ni na koji način nisu predstavljali opasnost za agresora, pa su očito ti zločini postupili u svrhu zastrašivanja. Nije nadalje sporno da je upotrebljena ratna tehnika i oružje izazvalo drastična razaranja po mjestu, da su očito namjerno uništavani sakralni, ali i gospodarski objekti te obiteljske kuće, što nije bilo opravdano nikakvom vojnom cilju.

Konačno, prema iskazu ovoga svjedoka bilo je moguće identificirati i nalogodavce ovog zločina, a od samih izvršitelja identificirati i I-opt. GORANA OPAČIĆA, V-opt. MIRKA DRAČU, i kao izvršitelja ubojstva Miljeničevog oca, VIII-opt. ZORANU BANIĆ, X-opt. PETRA RADMANOVIĆA, XI-opt. MILENKA BJELANOVIĆA, XII-opt. ISU BJELANOVIĆA i XIII-opt. ŠPIRU BJELANOVIĆA.

Prema iskazu Svetke Miljanić, u istrazi (55), proizlazi da je toga 18. studenog napad na Škabrnju počeo granatiranjem oko 7,30 sati, pa je sa obitelji otišla u podrum kuće Petra Pavičića, u tom podrumu bilo je oko 55 osoba - civila. Oko 9 sati neprijateljska pješadija prodrla je u mjesto, a oko 12 sati došli su do kuće u kojoj su bili sklonjeni. Kada je počeo napad neke mlađe osobe pa tako i Pešo Pavičić i sin Mile pokušali su braniti mjesto, ali su oduštalali jer se je vidjelo da će iz tenkova pucati na prostore koji su korišteni za skloništa. Zato je Pavičić mahao

sa bijelom krpom i vikao da ne pucaju, jer da su tu sklonjeni samo žene, djeca i starci. Medjutim, unatoč toga došli su naoružani i uniformirani četnici sa zacrnnjenim licima, neki i sa navučenim crnim čarapama preko lica pred podrum, vičući da izadju i psujući im mater ustašku.

Kod izlaska iz podruma, sa podignutim rukama u zrak, kada bi izlazili muškarci, pa i najstariji, odmah bi ga pri izlasku ubijali, ubijali su iz automatskih pušaka. Kada je izašla morala je stati sa ostalim ženama i djecom uz jedan zid pored ceste i tu je vidjela ubijene Vicu Šegarića, Soku Rogić i Radu Šegarića. Vidjela je i sam trenutak ubojstva Vice Šegarića, ljudi su plakali, sjeća se Soke, koju su udarcima pušaka oborili na tlo, a potom je jedan u nju pucao rafalom, a na kraju kako je ležala ispred tenka, taj tenk ju je namjerno pregazio. Postrojili su ih pred zidom, a četnik sa tenka okretao je prema njima mitraljez, psovao im mater ustašku, govorio da će ih postreljati. Dotrčao je jedan oficir JNA, vikao na ovoga da ne puca po ženama i djeći, a onaj četnik odgovorio da zašto je došao, ako neće ubijati, ali je oficir ponovio nalog "Dosta".

Kod izlaska iz podruma vidjela je na tlu mrtvog Milu Pavičića, te njegovog oca Petra-Pešu, koji je davao znakove života, isto tako i Ivicu Šegarića, koji je bio ranjen, ali živ.

Od napadača je prepoznala Damira Kovačevića iz Zemunika Gornjeg, kojeg je ranije vidjela, imao je maskirne boje na licu i bio u maskirnoj uniformi, prepoznala je i Slavka Draču i Zemunika Gornjeg u istoj maskirnoj uniformi, inače su četnici bili u šarenim - maskirnim uniformama. Prolazeći u koloni vidjela je mrtva tijela svekra Jose Miljanića i Stane Vicković, ispred njihovog podruma.

Pokraj dvorišta kuće gdje joj je ubijen svekar vidjela je ZORANU BANIĆ, koja je bila medicinska sestra u Ambulanti u Zemunik Donjem, takodjer u šarenoj uniformi i automatom, sa još dvije ženske osobe isto obučene i naoružane, kasnije je saznala da je jedna od njih NADA PUPOVAC.

Dok su stajali na križanju okupljeni, a prije nego što su kamionom odvezeni u Benkovac, prišao im je jedan mlađji muškarac u šarenoj uniformi, naoružan automatom i rekao "Znate li vi Mlinara, koji je bio ranjen u Benkovcu, to sam ja, to su Ustaše napravile, pa sada pravim osvetu. Iza 13 sati mlađje žene i djecu prevezli su u Benkovac u kasarnu, a starije žene tek oko 21 sat, a dovezli su samo jednog muškarca i to Martina Šegarića. Sjeća se da su kasnije upalili TV na kojem je TV-Beograd prikazao Škabrnju i komentar kako je to srpsko selo u kojem su Ustaše izvršile masakr. Sutradan oko 10 sati odvezeni su do pristega, a potom upućeni pješice prema Zadru. U Škabrnji je poginuo njezin suprug, kao branitelj.

Slavka Mlinar

Ista svjedokinja, u istrazi (151), ponavlja identično, dodajući i podatke prema kojima je moguće identificirati i druge počinitelje zločina, posebice jer je prepoznala Damira Kovačevića i Slavka Draču, koje pozna od ranije, oboje su bili naoružani u četničke uniforme sa kapom i sa četničkim oznakama.

Konačno, ista svjedokinja na glavnoj raspravi (222), ponavljajući identično kao ranije dodaje, da su iza 12 sati u dio mjesta gdje su oni bili sklonjeni ušli pripadnici JNA, a odmah potom masovno s njima i četnici, upadajući u podrum gdje su bili sklonjeni civili. Razlikuje pripadnike JNA, koji su bili u zelenim vojničkim odorama, od četnika koji su bili u maskirnim uniformama, sa crnim kapama na glavi, išarani po licu, sa oznakama na ramenima "SSSS" ili oznakama srpske vojske. U njezinom podrumu u trenutku upada četnika bilo je najmanje 60 osoba, starijih u dobi od 50 do 70 godina i dosta djece, a niči jednog pripadnika Hrvatske vojske. Teško je opisati uvrede, maltretiranja i prijetnje tih osoba, da će ih ubiti, zaklati i slično. Iz podruma su ih istjerali direktno pred tehnikove, čije su cijevi bile okrenute prema njima. Iz ponašanja ovih teško je bilo zaključiti tko zapovjeda, među njima civila nije bilo. Sjeća se dobro verbalnog sukoba jednog oficira JNA i četnika, gdje je četnik ovome uzvratilo da što ga dira, kad su tu došli ubijati. Zaključuje iz onoga što je vidjela da je većina njenih mještana ubijena upravo nakon izlazaka iz podruma - skloništa, osobno je vidjela kako su ubili Soku Rogić i Vicu Šegarića. Prepoznala je u tim divljanjima Slavka Draču i Damira Kovačevića, znala ih je od ranije, a prepoznala je i **ZORANU BANIĆ**, svō troje divljali su, vikali i prijetili. Vidjela je tamo i **NADU PUPOVAC**, jaču ženu duge crne kose, koju je znala iz vidjenja, a prisutni su joj rekli o kome se radi. Sjeća se komentara, a u odnosu na osobu koja im se predstavila kao Mlinar, da se radi o **MLINAR MIROSLAVU**.

Dakle, iz detaljnog i vjerodostojnog kazivanja ove svjedokinje moguće je bilo ne samo među počiniteljima napada na mjesto i zločina identificirati **VIII-opt. ZORANU BANIĆ**, **VI-opt. NADU PUPOVAC** i **XXIV-opt. MIROSLAVA MLINARA**, već i razjasniti načine i postupke agresora kod upada u mjesto.

Naime, proizlazi da je istovremeno sa ulaskom u mjesto postrojbi JNA, koje su se razlikovale po uniformama, u mjesto masovno uvedeno i više tzv. četničkih postrojbi, paravojskih postrojbi, čiji su pripadnici bili obučeni u maskirne uniforme sa paravojskim oznakama, koji su očito koordinirano djelovali, koji su očito bili usmjeravani prema civilima sklonjenim u podrumu i koji su očito imali zadatak počinuti zločine i masakre, u političkom cilju, koji nije bio sporan. Ova svjedokinja upravo detaljno opisuje da je taj zadatak maltretiranja i ubijanja civila isključivo vršen od pripadnika paravojskih formacija, dobro naoružanih i maskiranih, od kojih je neke prepoznala, a sve pod paskom i kontrolom oficira JNA, iz čega se da zaključiti da je svima bio poznat cilj postupanja prema civilima i nalog da se jedan dio civila, očito radi zastrašivanja, doslovno likvidira

i masakrira. U tom cilju očito su djelovale i ekipe snimatelja TV-Beograd, jer je notorna stvar, a to opisuje i ova svjedokinja, da je iste večeri preko srpske televizije prikazan zločin u Škabrnji kao tobožnji zločin hrvatske strane nad nenaoružanim srpskim civilima, pa je nesporan zaključak o poduzimanju ove vojne akcije i planiranom izvršenju masakra civila, radi izazivanja straha kod hrvatske strane i stanovništva u provedbi velikosrpske ideje vojnog osvajanja i izdvajanja dijela teritorija Republike Hrvatske. Zapravo, tijekom Domovinskog rata, ovo je prvi jasan i javan masovni udar na nebitan vojnički cilj, u koordinaciji vojnih snaga JNA, te paravojnih formacija i četničkih postrojbi, kako onih uvezenih iz Srbije, tako i onih formiranih iz okolnih sela zadarskog zaledja. Koordinirano djelovanje ovih snaga slikovito i precizno definira svjedokinja, navodeći formiranje četničkog špalira kroz koje su civili prolazili, pritom muškarci odmah likvidirani, a sve to pod paskom tenkovskih cijevi JNA.

Svjedok Matić Marko (54), naveo je da je u siječnju 1992. godine sa privremeno okupiranog područja, iz Zemunika Donjeg izbjegao u Zadar, a dok je bio u svom mjestu čuo je da je u masakru civila u Škabrnji 18. studenog 1991. godine sudjelovao i njegov mještанин **ĐURO KOSOVIC** pok. Krste, to da je čuo iz pričanja po selu, nije se to krilo.

Dakle, prema iskazu ovoga svjedoka moguće je bez obzira što svjedok nema neposrednog saznanja identificirati **IV-opt. ĐURO KOSOVICA**, kao sudionika zločina.

Svjedokinja Marija Šegarić (57), navela je da je bila sklonjena u podrum Dušana Miljanića sa 20-tak civila, nakon početka napada artiljerijom, a kasnije su se odatle sklonili u podrum Peše Pavičića, tamo je bilo najmanje 50-tak civila. Taj dio sela opkoljen je tenkovima, Pešo Pavičić izašao je van iz podruma i mahao bijelim ručnikom da ne pucaju na civile, a onda su prišli četnici s puškama, psovali im mater ustašku i kako su izlazili iz podruma tako su udarcima puške muškarci bacani na tlo i ubijani. Vidjela je tako usmrćenje Peše Pavičića i njegova sina Mile. Potjerali su ih sporednim putem prema križanju sa cestom za Benkovac, čulo se je putem zapomaganje, a jedan četnik udario ju je kundakom u glavu, od čega joj se sve zamutilo. Vidjela je putem zapaljene kuće i staje, puno toga je gorilo. Prolazeći uz kuću Slavka Šegarića, vidjela je pred podrumom mrtvog svekra Krstu Šegarića, Josu Miljanića i Stana Vickovića, kasnije je saznala da je u podrumu ubijena i njezina sivekrva Luca Šegarić. Blizu tih mrtvih tijela vidjela je **ZORANU BANIĆ**, koju zna kao medicinsku sestru iz Zemunika i s njom još jednu ženu, obje naoružane i u šarenim uniformama. Dolaskom na križanje, prišao joj je upravo onaj četnik koji ju je udario puškom i pitao je za njezinog muža, gdje radi, taj nije bio maskiran po licu, znala ga je iz vidjenja, zna mu majku Daru i da mu je prezime **IVANEŽA**, a prisutni su komentirali da je to **IVANEŽA DESIMIR**.

Sjeća se iste prigode i da im je prišao jedan mladić koji je rekao da je on **MLINAR** što su ga u Benkovcu isparali te se šakama tukao u prsa. Njezin sin Neven star 12 godina koji je bio u podrumu Slavka Šegarića rekao joj je da je među četnicima prepoznao **ĐURU KOSVIČA**, koji da je ubio njegovog djeda Krstu Šegarića, Josu Miljanića, Stanu Vicković i Lucu Šegarić. I sin joj je rekao da je sa tim Đurom bila i pucala **ZORANA BANIĆ**.

Ova svjedokinja na glavnoj raspravi (223), ponovila je detaljno svoj iskaz u istrazi, a dodala da je **DESIMIRA IVANEŽU** prepoznala, jer ga je znala od ranije, dobro pozna njegovu majku, očito je i on nju prepoznao pa ju zato udario puškom i pitao je za supruga. Kada spominje JNA i četnike, prvi su oni koji su bili u uniformama JNA, a drugi u maskirnim uniformama, zapušteniji, neuredni, ali je teško reći da je bilo razlike u ponašanju ovih osoba. Banić Zorana i Pupovac Nada bile su u maskirnim uniformama sa oznaka "SAO Krajina", bilo je i drugih obilježja po uniformama, bedževa sa noževima i slično.

Dakle, prema iskazu ove svjedokinje očevica sa izvjesnošću je bilo moguće identificirati kao sudionike događaja **IV-opt. ĐURU KOSVIČA**, **VIII-opt. ZORANU BANIĆ**, **XXIII-opt. DESIMIRA IVANEŽU**, te **XXIV-opt. MIROSLAVA MLINARA**, i to kao pripadnike paravojne formacije Milicije "SAO Krajine", dakle pripadnike neregularnih snaga, koji su učestvovali u direktnim likvidacijama civila osobno, te maltretiranju civila.

Svjedok Marijan Pešut (64), naveo je da je do 13. siječnja 1992. godine živio u Lisičiću, a tada je prognan. Poznavao je iz vidjenja Radjen Ernesta, sina Ilije iz Benkovca, koji je među prvima obukao neprijateljsku uniformu kao "oficir bezbjednosti", te bio u tzv. "Martićevoj miliciji". Kasnije mu je jedan od "koljača" iz grupe **GORANA OPAČIĆA** i to Slobodan Čoso sin Ilije iz Jagodnje rekao da je uz njega u masakru u Škabrnji učestvovao i taj Ernest Radjen. Za sebe je Čoso rekao da je u Škabrnji bio u grupi **GORANA OPAČIĆA**, a tamo da su bili i Ernestova sestra **EDITA RADJEN** i **NADA PUPOVAC**, kći Milivoja iz Perušića Gornjeg. U siječnju 1992. godine u Benkovcu sreo je **NADU PUPOVAC**, koja mu je rekla da je ona četnik, da se bori za svoj narod i pohvalila se da je sa svojom grupom bila u Škabrnji. Od Brace Banića iz Lepura saznao je da je Nada bila na čelu specijalnog voda "Martićeve milicije". I od drugih mještana Popovića čuo je da je **NADA PUPOVAC** i **EDITA RADJEN** bile zadužene za protjerivanje i maltretiranje ljudi. Sjeća se i riječi Slobodana Čose da je najokrutniji bio **GORAN OPAČIĆ**, da bi malo živih ostalo gdje prolazi njegova jedinica.

Dakle, prema iskazu ovoga svjedoka koji je detaljan i precizan, premda dijelom kazuje i o saznanjima iz druge ruke, da je nesporno moguće kao sudionike u inkriminiranom zločinu i to kao one aktivne i okrutne zbog svojih stavova i dragovoljstva u paravojnima formacijama identificirati **I-opt. GORANA OPAČIĆA**, **VI-opt. NADU PUPOVAC** i **VII-opt. EDITU RADJEN**.

Svjedok Nevio Bokšić (67), navodi da je kao vojni obveznik pozvan na odlučenje JNA u ožujku 1991. godine, inkriminirani događaj zatekao ga je u Benkovcu, gdje je bio do 20. prosinca 1991. godine, kada je uspio pobjeći preko Bosne u Hrvatsku. Po dolasku u kasarnu Benkovac bio je običan vojnik, a potom pisar u kancelariji, pa je mogao čuti puno priča o akcijama JA. Za napad i zločine u Škabrnji čuo je da je u Škabrnju upućen jedan vod Šešeljevih "Belih orlova" od 20-tak vojnika, dva voda "Kninda", jednim je zapovjedao GORAN OPAČIĆ, a drugim vodom DRAŽIĆ, čije ime nije zapamtio, a upućena je bila i jedna tenkovska četa sastavljena dijelom od redovnih vojnika na odlučanju vojnog roka, a dijelom sa rezervistima iz Benkovca, te jedna mehanizirana četa, sa rezervistima iz Kragujevca. Koliko je uspio saznati Škabrnja je napadnuta, jer da je to bio istureni položaj ZNG-a, pa je zadatak tih jedinica bio "očistiti" taj prostor. Navedene jedinice u Benkovac su se vratile nakon dva dana, čuo je od nekih da su u Škabrnji činjene grozote, neki od vojnika bili su time šokirani i psihički poremećeni, govorili su o velikim ubojstvima mještana i paljenju kuća. Iz pričanja benkovčkih rezervista GORAN OPAČIĆ za njih je bio "živa legenda".

Dakle, iz iskaza ovoga svjedoka proizlazi da su u zločinima u Škabrnji sudjelovali I-opt. GORAN OPAČIĆ, kao zapovjednik paraformacije - četničke, te II-opt. BOŠKO DRAŽIĆ, u istome svojstvu, da su oni prednjačili u zločinima koji su tamo vršeni, da su za potrebe ove akcije angažirane paravojne formacije, četnici i rezervisti sa područja Srbije, ali i okolnih područja Benkovca.

Svjedok ne samo da je pomogao u identifikaciji počinitelja, makar nije očevidac, ali su njegova saznanja u suglasju sa ostalim raspoloživim dokazima, već je kao očevidac definirao koncept snaga koje su učestvovala u zločinu, da se je djelovalo na istom zadatku i sa istim ciljem, radi čega je i odabiran sastav za akciju, tako da su od ročnog sastava angažirani bili samo oni sa jasnim političkim opredjeljenjima, a od mobiliziranog sastava isključivo po nacionalnosti Srbi iz okolnih mjesta, ali i sa područja Srbije. Saznanja ovoga svjedoka o težini i masovnosti zločina, ubijanja i paljenja mjesta, govore jasno u prilog teze o ne samo vojnom, već i političkom cilju djelovanja toga dana.

Svjedok Neven Šegarić (72), u istrazi je naveo da ga je napad neprijatelja na Škabrnju zatekao u podrumu Slavka Šegarića, a kada su četnici došli pred podrum natjerali su civile da izadju, uz riječi "Ustaše, izlazite", sjeća se da su vrata od podruma otvorili pripadnici JNA, koji su rekli da im ništa neće biti. Kada su ovi pripadnici JNA otišli videći samo djecu, žene i starce, izašao je prvi Joso Miljanić, ali su ga vratili u podrum, nakon čega su ih svih vani istjerali četnici. Izlazili su Joso Miljanić, njegov did Krsto i Stana Vicković, stavili su ih pred zid, a u tom trenutku čuo je rafal iz podruma, gdje mu je ostala baba Luca, koju su tada ubili. Josi Miljaniću i Stani Vicković naredili su da kleknu pored zida, psovali ih, a onda

dvojica maskiranih pucali im u zatiljak, jedan iz pištolja, a drugi iz puške. Njegovog djeda Krstu odveli su s tog mjesta i ubili ispred stričeve kuće. Od četnika ispred podruma prepoznao je IV-opt. ĐURU KOSOVIĆA, jer ga je dobro znao od ranije, vidio ga je kako iz automata puca u njegovog djeda Krstu. Svi četnici bili su u maskirnim uniformama, neki su imali zacrnjena lica, nisu se dozivali po imenima, a prepoznao je i VIII-opt. ZORANU BANIĆ, koja je prije bila medicinska sestra u Zemuniku.

Isti svjedok na glavnoj raspravi (237), ponovio je navod iz istrage, te pojasnio da pod pojmom "četnici" misli na osobe u uniformama "Martićeve milicije", ali i one u drugim maskirnim uniformama, oni su bili ti koji su ubijali civile. ĐURO KOSOVIĆ imao je na uniformi oznaku "Milicija Krajina".

Svjedok Željko Šegarić (74 i 236), naveo je da je inkriminiranog dana bio sakriven u podrumu kuće Slavka Šegarića, u podrum su dolazili najprije vojnici JNA i videći djecu, žene i starce otišli, pitajući prethodno gdje su "crnokošuljaši", a onda su došli četnici u šarenim uniformama, psujući i prijeteći. Sjeća se da je vidio ulazak u podrum VIII-opt. ZORANE BANIĆ i XIII-opt. ŠPIRE BJELANOVIĆA, koje je od ranije dobro poznao. Bjelanović je imao zacrnjeno lice i kapu sa četničkom kokardom. ŠPIRO BJELANOVIĆ puškom je ubio Lucu Šegarić. Kada su ih poredali pred zid ZORANA BANIĆ rekla je njegovom stricu Krsti da ide u kuću donijeti lovačke puške, svoju i sina Mile, on je pošao, a Zorana se zaletila za njim i ubola ga nožem u ledja, pa je pao. Špiro je rekao da mu da taj nož da "oliže krv". Prišlo je tu više četnika pa je jedan od njih pucao u Krstu. Na tom mjestu prepoznao je i vidio IV-opt. ĐURU KOSOVIĆA, koga dobro pozna.

Ostali su stajali uza zid do povratka ŠPIRE BJELANOVIĆA, koji je repetirao pušku i rekao "Sad ćemo vidjeti tu škabrnjansku ustašku vojsku Ante Pavelića", te prijetio da će ih poklati. Obračajući se Josi Miljaniću i vrijeđajući ga, udario ga je kundakom u lice, a potom pucao iz puške u njega, a potom i iz pištolja više metaka u glavu. Jedan je vojnik rekao Špiri "Jesmo li se jučer u školi dogovorili da nećemo ubijati ustašku djecu", a Špiro mu odgovorio "Ovo su sve koljači". Nakon toga pucao je u Stanu i pogodio je metkom u čelo. ZORANA BANIĆ naredila im je da idu u podrum i da podignu Lucu koja je tamo ubijena, pa su njih trojica iz podruma iznijeli Lucu, dok je Banićka sa puškom vikala da je nose. Kasnije kada su krenuli prema križanju vidio je da ZORANA BANIĆ puca po mrtvim tijelima i da maše sa nožem u ruci.

Prije nego što su ih povelili prema križanju među četnicima je prepoznao XI-opt. ISU BJELANOVIĆA i XII-opt. MILENKU BJELANOVIĆA, koji su sinovi Špire Bjelanovića, prepoznao je i neke druge Željka Marčića pok. Špire, koji je vozio tenk i bio u uniformi sa kokardom, kao i radmanovića koji je radio u "Danilu Štampaliji" prije rata, koji je vikao da će se obračunati sa Budom Šegarićem, a Budu je vidio kako visi nogama obješen o neku cijev, vidio je i kako taj Radmanović uključuje nekakav stroj,

valjda da bi ga rastezali Budu, te Šimu Šegarića i Petra Rogića, koji su tu bili (očito bi se radilo o X-opt. PETRU RADMANOVIĆU).

Svjedok je identično ponovio i na glavnoj raspravi.

Svjedokinja Jurka Kardum (81 i 225), navela je da je inkriminiranog dana bila u Škabrnji, da je vidjela 4 vojnika koji su joj rekli da ide s njima da će joj spasiti život, a ona ostala jer joj je muž imao gips na nozi. Savjetovali su joj da se sakrije, to su i učinili i kod njih u kuću nitko nije dolazio. Dvadesetak dana nakon događaja kod njih kući dolazio je jedan poručnik sa policijom i popisivali su one koji su ostali u selu, u veljači 1992. godine dolazio je jedan u maskirnoj uniformi tražeći "ustaše", a negdje u to vrijeme po nju su došli i odveli je do Prkosa dvojica hrvatskih vojnika.

One prigode kada su joj dolazili neprijateljski vojnici popisivati tko je ostao u Škabrnji, među njima prepoznala je IX-opt. VOJINA LAKIĆA, on je bio stariji, a ostali mladji.

Svjedokinja Eva Šegarić (82 i 226), navela je da je njih preko 60 bilo u predjelu sela zv. "Ambar" u podrumu Petra-Peše Pavičića, na traženje vojnika ljudi su počeli izlaziti iz podruma sa uzdignutim rukama i bijelim krpama, uočila je jednoga u šarenoj uniformi, jačeg, sa širokom glavom i malo ćelavog, po licu ocrnjenog, koji je nosio pušku sa prigušivačem i koji je pucao u glave onima koji su izašli, najprije je pucao u Soku Rogić, u njezina muža Vicu Šegarića, a potom u Radu Šegarića. Neko je na nju viknuo zašto gleda, a potom je onaj isti ubio Pešu Pavičića, sina mu Milu Pavičića i njezina sina Ivicu Šegarića, u svih je pucao onaj isti kojeg opisuje. Potjerali su ih na križanje sa cestom za Benkovac, tu je vidjela osobu koju od ranije zna, koji je sin Jove Subotića, tu je bio i njegov drugi brat, oni su iz Zemunika Gornjeg. Prepoznala je i VI-opt. NADU PUPOVAC iz Perušića, vidjela je dosta njih koje zna iz vidjenja iz Trljuga, Biljana Donjih, Zemunika Gornjeg i Smokovića, koje je poznavala iz vidjenja, ali ne i po imenu.

Na glavnoj raspravi ista svjedokinja navodi da je toga dana u Škabrnji izgubila tri sina, Miljenka, Budu i Ivana, te supruga Vicu, a dodaje da oni koji su radili zločine toga dana, koji su ubijali, koliko može zaključiti da su to sve bili njihovi predratni susjedi iz okolnih sela i mjesta, a ne nepoznate osobe.

I prema iskazu ove svjedokinje koja je očevidac masakra nad civilima i svojom najbližom obitelji, jasno je za zaključiti da su pripadnici paravojnih formacija, pod paskom tzv. JNA, bez ikakvih provokacija i razloga odmah nakon izvlačenja civila iz skloništa i podruma, ove ubijali, pritom, kako su to i drugi svjedoci naveli, rukovodjeni i poznavanjem nekih od ubijenih, dakle da se je radilo posebice o pripadnicima paravojnih formacija sastavljenih od mještana susjednih sela u kojima su živjeli Srbi. Očito je cilj ovoga masakra bio odredjen znatno ranije, prije napada na mjesto, pa očito ne može biti govora o

tome da bi bilo tko počinio kakve ekscese u vidu ubijanja civila koji bi se razlikovali od zadanih zadataka, već dapače iz iskaza svih saslušanih svjedoka slijedi suglasan zaključak da su svi učesnici inkriminiranih čina bilo u odorama JNA ili paravojnim odorama, dosljedno i suglasno postupali prema zadanom zadatku nakon upada u mjesto.

Martin Šegarić (83 i 226) naveo je da je i on bio sakriven u podrumu Peše Pavičića, u trenutku kada su u podrum došli vojnici u maskirnim uniformama i počeli prijetiti i vikati te ih tjerati vani. Pešo je izašao iz kuće sa bijelim ručnikom govoreći im da su tu samo žene, djeca i starci, ali ovi nisu na to reagirali, već kako je tko izlazio rekli bi mu da legne i pucali su prigušivačem u glavu. On je izlazio sa bratom Vicom, koga su ubili pored njega, pa se je bacio na onu stranu gdje su ležale žene, nakon čega su ga udarili u ledja i po glavi kundacima, od čega se je onesvijestio. Izlazeći vidio je da iz puške s prigušivačem puca jedna muška osoba visoka, jaka, pročelava, sa zamračenim licem. Kad je došao k sebi vidio je oko sebe puno mrtvih, povelili su ih preživjele prema križanju sa cestom za Benkovac, od muških osoba jedino je on ostao živ, valjda jer su mislili da je mrtav.

Dok su ih vodili prema križanju putem je vidio i prepoznao VI-opt. NADU PUPOVAC iz Perušića, VIII-opt. ZORANU BANIĆ, medicinsku sestru iz Zemunika, njih dvije bile su u grupi koja ih je vodila, putem ga je puškom u rebra tukao XI-opt. MILENKO BJELANOVIĆ sin Špire, iz Zemunika Gornjeg, koji mu je psovao majku ustašku, govorio da ga treba zaklati, da su mislili da je već mrtav, a da je "sada došlo naredjenje iz Benkovca da se više ne smije ubijati, da su dosta pobili".

Kada su došli na križanje i tu čekali kamione tamo je prepoznao XIII-opt. ŠPIRU BJELANOVIĆA i IX-opt. VOJINA LAKIĆA, sina Petra, za kojeg su žene govorile da je najviše klao i ubijao, Čedomira Subotića iz Zemunika Gornjeg i neke druge osobe.

Isti svjedok na raspravi dodao je da su ljudi ubijani odmah nakon izlaska iz podruma, jedan po jedan, kako su izlazili, naredjivali su im da drže ruke u vis, izašao je među zadnjima, pa ga je to spasilo, kao i činjenica da su mislili da je mrtav nakon što je udaren i onesvješten kundakom. Sjeća se da je tamo vidio i XIII-opt. ŠPIRU BJELANOVIĆA, koga poznaje od prije rata. Može reći da su se drugačije ponašali vojnici u SMB uniformama, pripadnici JNA od "četnika", koji su bili u maskirnim uniformama, koliko je vidio ubijali su i izivljavali se isključivo "četnici", a ne i pripadnici "mlade vojske". Cijelim putem nakon izvlačenja iz podruma prijetili su im da će ih ubiti, međusobno su i razgovarali da li će ih pobiti ili ne. Inkriminiranog dana u Škabrnji ubijena su tri njegova brata, četiri sinovca, majka i brojni rodjaci.

Prema iskazu ovoga svjedoka, koji suglasno drugima opisuje postupak prema civilima nakon izlaska iz podruma -

skloništa, nedvojbeno slijedi zaključak da su nakon vojnog dijela posla, osvajanja i okupacije mjesta, što je očito bio zadatak velikih snaga JNA, istovremeno u mjesto ulazile i paravojne formacije četnika, rezervista, "Martičevaca" i sl., dobrim dijelom sastavljenih od Srba iz okolnih mjesta, koji su poznavali mještane Škabrnje, koji su nesporno po unaprijed dogovornom zadatku odmah odvajali muškarce i bez obzira na njihovu dob i to što su civili, ove likvidirali, ubijali, kao i one žene koje bi takve postupke vidjele ili na njih reagirale. Ovaj zaključak bitan je posebice radi ocjene kaznene odgovornosti onih počinitelja odnosno sudionika inkriminiranog slučaja koji su se toga dana zatekli u Škabrnji, a za koje prema raspoloživim dokazima nije moguće utvrditi da li su i počinili pojedinu kaznenu radnju ubojstva, već su samo učestvovali u snagama vojske ili paravojske, a po ocjeni suda odgovarali bi za ratni zločin, ukoliko je moguće zaključiti, a po ocjeni suda jest, da je svima njima prije napada i ulaska u Škabrnju bio jasno predočen cilj i zadatak koga trebaju obaviti i kojega su nesporno obavili izazivajući masovno razaranje, a potom paljenje i uništenje mjesta, te ubijajući brojne nenaoružane civile, starce i žene.

Svjedok Ante Rogić (91 i 228), naveo je da je prije napada na Škabrnju bio na poslovima koordinacije civilnih i vojnih vlasti u Škabrnjanskom bataljunu, a kako mu je 16. studenog granatom ranjeno dijete, koje je prebacio u Riječku bolnicu, na dan napada nije bio u Škabrnji već se taman vratio u Zadar. Pokušao je probiti se prema Škabrnji, ali nije uspio dalje od Galovca. Zajedno sa Miroslavom Zubčićem koji je rodom iz Zemunika Donjeg, radio je na identifikaciji i utvrdjenju imena počinitelja zločina prema onome što su im mogli reći preživjeli mještani (koji se popis nalazi u spisu). Nakon niza razgovora sa očevicima utvrđena su brojna imena, sve osobe koje su iz okolnih mjesta, a bile su toga dana u napadu kao pripadnici tzv. "Milicije Krajine", dakle učestvovali su u napadu kao pripadnici paravojnih formacija.

Isti svjedok na raspravi upitan za opt. JOVANA BADŽOKU naveo je da ne može tvrditi, ali da mu se čini da je njegovo lice vidio u "Martičevoj miliciji".

Opt. BADŽOKA na iskaz svjedoka uzvratilo je da nije bio nikada u toj miliciji, da nije bio ni u Škabrnji inkriminiranog dana.

Svjedokinja Jelica Perica (102 i 115), navela je, a ova svjedokinja pitana je u odnosu na XXVI-opt. MARINKA POZDERA (u vrijeme kada je on bio lišen slobode i u pritvoru), da poznaje Marinka Pozdera već dugo i da se iznenadila kada ga je vidjela 18. studenog 1991. godine u Škabrnji.

Inače je živjela u Škabrnji sa obitelji, bavili su se kupoprodajom poljoprivrednih proizvoda, kupovali su pred rat i od susjeda u Kašiću, pa je tako upoznala Pozder Marinka. Sjeća

se i decidirana je da je opt. MARINKO POZDER bio inkriminiranog dana sa svojom grupom u Škabrnji. Toga dana sa troje djece bila je u podrumu kuće Dragana Perice, sa 20-tak ljudi, još ujutro počelo je granatiranje i napad, a oko 16 sati na vrata podruma došli su "četnici", sami su sebe tako nazivali, a tako su bili i odjeveni, sa kokardama i oznakama "SSSS". Pod prijetnjom da će baciti bombu, ljudi su izlazili iz podruma, sjeća se da joj je jedan od četnika Nebojša Gagić rekao za dijete koje je nosila u naručju "Boga mu što ćemo od njega, tek je rodjeno", a drugi jedan četnik rekao je "Ubij Ustašu". Upravo izlaskom iz podruma vidjela je u grupi tih četnika Pozder Marinka, koji je bio obučen u šarenu uniformu, imao je pušku. Ispred podruma su ih postrojili, odmah su odvojili njezin svekra Ljubu Pericu, Josu Pericu i Željka Čurkovića, koje su tukli kundakom po cijelom tijelu, pitali ih gdje su ustaše, ali nije vidjela da bi u tom udaranju učestvovao Marinko Pozder. Nebojša Gagić tukao je kundakom u glavu Željka Čurkovića. Sve postrojene pred podrumom natjerali su da idu pješice do škole, putem se je okrenula i vidjela kako trojica četnika streljaju Josu Pericu i Željka Čurkovića, a došavši do škole i njih su postrojili radi streljanja, vikali da ih sve treba pobiti, zatim ih tjerali preko vrtova i zidova iza škole, u grupi koja ih je gonila bio je i Marinko Pozder.

Sjeća se dobro da je ispred podruma vidjela i tenk, vojni transporter i više automobila, cijevi tenka bile su okrenute prema civilima, vjeruje da bi ih bili svi poubijali četnici, da nije bilo prisutnih vojnika JNA, sjeća se vikanja jednog oficira JNA "Dosta je ubijanja". Kamionom su prebačeni u Benkovac, a u Pristegu su predani Hrvatskoj vojsci.

Kritičnog dana u Škabrnji je u uniformi i naoružane vidjela VI-opt. NADU PUPOVAC, VIII-opt. ZORANU BANIĆ, IX-opt. VOJINA LAKIĆA, koji je ubio Ivicu Ražova, te XII-opt. ISU BJELANOVIĆA.

Takodjer u istrazi (115), ova svjedokinja ponovila je identično, posebice opisujući maltretiranje Željka Čurkovića od strane njoj nepoznate osobe, te da je u društvu Nebojše Gagića i Marinka Pozdera bio i Rade Drča ili Drača, točnije Radin brat, koji je vojno lice u Benkovcu.

Marinka Pozdera vidjela je slučajno nakon zarobljavanja u Vojarni u Zadru i odmah ga je prepoznala kao sudionika tragičnog događaja.

Konačno, svjedokinja na raspravi (248), ponovila je detaljno svoj iskaz iz istrage i decidirana je da nije mogla pogriješiti u prepoznavanju osoba koje je navela.

Svjedok Bruno Ivković (148), naveo je da osobno nezna ništa o stradanju u Škabrnji, ali se je početkom 1993. godine nalazio u kninskom zatvoru, a zarobljen je kao hrvatski vojnik.

Medju zatvorenicima u kninskom zatvoru bilo je i zatvorenika Srba, koji su držani radi drugih stvari, oni su bili u posebnim ćelijama, pa su im tako zatvoreni Srbi isto tako naredjivali, kao i stražari. Upoznao je tamo u kuhinji Mladena Uzelca, s kojim je pričao, ovaj mu rekao da je iz Benkovca i u razgovoru su došli do toga da ga pita da li poznaje Renata Petrova, jer mu je on prijatelj, a njega su zarobili 07. veljače 1993. godine u Benkovcu. Odgovorio mu je da ga je jedan Renato tukao u Benkovcu, opisao je Uzelcu kako taj izgleda, a ovaj potvrdio da je to njegov prijatelj Renato Petrov. Uzelac mu je nakon toga ispričao da je sa XIV-opt. **PETROV RENATOM** bio u Škabrnji inkriminiranog dana i da je bio prisutan kada je Petrov iz pištolja ubio jednog starca, u njegovoj kući, ispalivši mu metak u čelo.

Prema iskazu ovoga svjedoka, bez obzira što nije očevidac inkriminiranog slučaja, a iz detaljnih navoda okolnosti pod kojima je saznao za kriminalnu djelatnost opt. **PETROV RENATA**, prihvatljivo je zaključiti da je riječ o učesniku u inkriminiranom zločinu, koji je te prigode ubio najmanje jednu osobu - civila, kako se je to pohvalio, njegov prijatelj Uzelac.

Svjedokinja Šarlija Danijela (149), navela je da je čula iz pričanja tko je sve učestvovao u zločinu u Škabrnji i to direktno iz pričanja osoba koje su tamo bile učesnici u zločinu. Pričali su joj to u Obrovcu, gdje je živjela. Tako je iz priča Zorana Kanazira, Save Pupovca i Dragana Pupovca zaključila da su bili tada u Škabrnji, hvalili su se time kako su ubijali civile, govorili da su svi pucali u civile pa se i nezna tko je od čijeg metka stradao. Isto zna i iz pričanja Milana Pupovca da je i on bio prisutan zločinu, kao i Aleksandar Uzelac, te Branimir Pupovac. Čula je za **NADU PUPOVAC** da joj nije problem ubiti i zaklati, priče koje je čula govorile su da je i ona bila u Škabrnji, inače ju se je moglo vidjeti kako hoda okolo u šarenoj uniformi i sa bombama oko pasa, hvalili su ju kao slavnog ratnika.

Svjedokinja Nada Horvat (158), navela je da je kritičnog dana bila u Škabrnji, sklonjena u podrumu kuće Jose Perica, tek popodne oko 16 sati došli su četnici i izvukli ih iz podruma, vidjela je kako naredjuju Željku Čurkoviću, Josi Perici i Mili Perici da sidju u podrum, gdje su ih poubijali rafalima. Četnici su se podijelili u grupe i počeli pljačkati trgovine, a sjeća se da su dvije grupe preživjele civile provocirali gurajući ih jedni drugima. Od straha nije uspjela prepoznati sudionike zločina.

Svjedokinja Ivka Zrilić (240), navela je da je sa svojim suprugom u prosincu 1992. godine protjerana iz Benkovca u Zadar, a tijekom 1992. godine po Benkovcu je bilo dosta priča o masakru u Škabrnji, ali ne i pred njima Hrvatima, za to se nisu usudjivali ni pitati.

Ova svjedokinja nije potvrdila podatke iz predkrivičnog postupka o saznanjima u odnosu na opt. **EDITU RADJEN**, koja je

udata za dr Potkonjaka, ne sjeća se da bi policiji prenosila kakva saznanja.

Svjedok Ilija Rnjak (174), naveo je da je živio u Benkovcu sve do 1993. godine, da nema svoje obitelji, jer mu je brat Sava ubijen, da već 12-tak godina mu prijeti policija u Benkovcu, pa je tako iz Benkovca pobjegao pješice i na drugi način do Biograda na moru, gdje je smješten sada kao prognanik (zapisnik od 1994. godine).

Naveo je da je jednoga dana sjedio u Benkovcu u društvu advokata Save Rnjaka, Riste Rnjaka, Nikole Vrcelja i drugih, kada je došao Siniša Medak i pričao o događaju kada su bili u Škabrnji, ulazili u kuće starijih ljudi, tražeći od njih marke, navodeći da su tada s njim bili Rnjak Duško sin Save, Rnjak Duško sin Radoslava i Nenad Vrcelj sin Boška i druge osobe po prezimenu Rnjaci, te Saša Relić. Prema tome što je Medak pričao tim ljudima zaključio je da se radi o opisu pokolja u Škabrnji, razumio je kako Medak priča da je tamo bila JNA, da se je vršilo čišćenje i po pričanju Medaka da su pratili tri hrvatska gardista koji su se sklonili u jednu kuću, nisu se htjeli predati, pa su bacajući bombe pobili ta tri gardista i još 15 drugih vojnika Hrvatske vojske istoga dana u Škabrnji.

Ne može se sjetiti koji je bio dan ili mjesec kada je to pričao Siniša Medak, ne može se sjetiti ni godine.

Prema iskazu ovoga svjedoka, za koga je tijekom postupka utvrđeno da je do rasprave preminuo, državni odvjetnik je optužnicom za sudjelovanje u zločinu u Škabrnji teretio opt. Medak Sinišu i druge, za koje je kazneni postupak odvojen, jer nije bilo valjanih raspoloživih dokaza da se iskaz svjedoka Ilije Rnjaka bilo provjeri, bilo potvrdi kao vjerodostojan, jer je već i sam koncept njegovog iskaza takav da ukazuje na osobu koja se ne može orijentirati niti u vremenu, niti u prostoru, a o čemu je detaljno kazivao i svjedok Savo Rnjak, na glavnoj raspravi.

Naime, svjedok Savo Rnjak, (predratni odvjetnik u Benkovcu, saslušan na glavnoj raspravi od 05. prosinca 1995. godine), naveo je da poznaje Iliju Rnjaka, koji je smrtno stradao u Zadru, jer se je objesio, a nakon predočenja njegovog iskaza istražnom sucu, svjedok je pojasnio da mu Ilija Rnjak nije rod, makar su iz istog mjesta, a opće je poznata činjenica da je to osoba koja je duogodišnji i notorni alkoholičar pa da niti osobni podaci koje je sudu o sebi pružio, uopće ne odgovaraju istini. Istina je, Ilija cijelo svoje imanje ili ono što mu je pripalo propio i prokockao, a takva osoba nikada u životu nije, kako je iskazao, sjedila u njegovu društvu. Zato da nije istina da bi u njegovu prisustvu bilo kada Siniša Medak pričao o kakvim zločinima, Sinišu Medaka poznaje iz vidjenja, a inače osobe iz kruga koje su kroz rat vršile zločine sigurno ni u to vrijeme ne bi pred njih iznosile takve podatke, jer im nije bio prijatelj, kroz rat je bio pod prismotrom policije, bio predviđen za likvidaciju, zato ga je i beogradski tisak nazvao "srpskim

ustašom", jer je nakon oslobadjanja Benkovca ostao u Hrvatskoj. Iz vidjenja poznaje Sinišu Medaka, Sašu Relića, Duška Rnjaka, Dušana Rnjaka, Mirka Rnjaka, Slobodana Rnjaka, Stanka Rnjaka i Nenada Vrcelja, porijeklom su svi iz njegovog rodnog mjesta, makar nisu rođ, točnije je da je bolje poznavao njihove roditelje nego njih, nezna što su ovi kroz rat radili, ali uvjeren je da nisu zločinci, jer nisu bili ekstremisti. Inače, priča Ilije Rnjaka istražnom sucu procurila je svojedobno i na okupirano područje Benkovca, ali tada niko nije pridavao pažnju njegovim navodima, jer su ga svi poznavali kao notornog alkoholičara u čiju je vjerodostojnost teško povjerovati.

Iskaz ovoga svjedoka znatno je dezavuirao vjerodostojnost iskaza svjedoka Ilije Rnjaka, čiji iskaz u istrazi zaista nije ni dostatno precizan ni jasan, a proturječnosti nije moguće otkloniti, jer je Ilija Rnjak u medjuvremenu smrtno stradao, pa su to bili razlozi koji su rukovodili sud da u odnosu na opt. Sašu Relića i druge suoptužene razdvoji kazneni postupak u fazi raspravljanja, jer nije bilo valjanih i dostatnih dokaza niti za njihovu osudu u odsutnosti optuženih.

Svjedok Miroslav Jurić (152), naveo je u svom svjedočkom iskazu da je 18. studenog bio u bataljonu Škabrnja, samo vrijeme masakra zateklo ga je u Zadru gdje je išao po plaću i tu su čuli da je došlo do pada Škabrnje. Oko 17 sati više njih krenulo je kolima prema Škabrnji, došli su do zaseoka "Škare", zatekli tamo uplakane žene i na željezničkom prijelazu zaustavili su ih jugo-vojska i četnici. Te prigode bio je sa kolegom Nediljkom Kardumom, vidio je i neke zarobljene civile. Na tom mjestu vidio je jedan tenk gusjeničar i jedan vojni transporter, a iz jednoga od njih izašao je uniformirani oficir JNA sa činom kapetana koji se je predstavio kao "Zoki Sremac" (očito se odnosi na III-opt. ZORANA JANKOVIĆA). Pitao ih je zašto se vraćaju u mjesto, gdje su bili i zar neznaju da je Škabrnja pala. Radilo se o čovjeku srednjeg rasta, debeljuškastom, plave kose, rekao im je da će biti njihovi taoci i ići s njima u zatvor u Knin, pa je naredio da ih se veže, vezali su ih žicom, rukama iza ledja i naredili im da kleče do dolaska auta za prijevoz.

Klečali su oko pola sata do dolaska vozila za prijevoz u Biljane, a ovaj kapetan za kojeg je čuo da se zove Janković čitavo je vrijeme bio tu, vjerojatno je i pazio da ih četnici ne zakolju, jer su oni bili u blizini i htjeli su ih ubiti. Tu na istom mjestu vidio je i VIII-opt. ZORANU BANIĆ. U Donjim Biljanama ispitivao ih je Jovo Radulović rezervni kapetan, a potom su prebačeni u Benkovac, gdje su prebijeni te potom u zatvor u Knin. Dobro zna da je onaj kapetan Janković bio zapovjednik tenkista kod napada u Škabrnji.

Dakle, prema iskazu ovoga svjedoka nesporno je definirana i uloga III-opt. ZORANA JANKOVIĆA, kapetana tenkofske jedinice JNA, koja je predvodila napad vojnih i paravojnih snaga te četnika na mjesto Škabrnja.

Prema iskazu istog svjedoka na raspravi (237), proizlazi da su one prigode Kardum i on kod željezničke pruge doslovno naišli na repetirane puške i dva tenka JNA M-55, te su zarobljeni po zapovjedi koja je stigla sa kupole tenka, ovo unatoč toga što su bili u civilu i bez oružja, što im je nedvojbeno spasilo glavu. Iz jednog od tenkova izašao je III-opt. ZORAN JANKOVIĆ, po činu kapetan, za njega je kasnije saznao da je bio komandant tenkovske čete iz kasarne "Slobodan Macura" u Benkovcu. U blizini je prepoznao i VIII-opt. ZORANU BANIĆ, a bilo je tamo još uniformiranih osoba, ofarbana lica u SMB uniformama sa petokrakama na kapama, dakle po uniformama "rezervista". Zorana Banić pretresla ga je uzimajući mu sat i tabakeru, komentirajući da je to njezin ratni plijen. Prije nego su ih prevezli u Biljane vezane sjeća se pitanja Zorana Jankovića koji je sjedio na kupoli tenka, što će sa 4 granate koje su im ostale, nakon čega su jedan hitac iz tenka opalili u križ crkve, a drugi u zvonik. Dok su klečali ispred tenka prišao je jedan četnik sa kokardom, bradat, sa velikim nožem koji mu je prinosisio vratu govoreći da će ga zaklati. Odveženi su uz naredbu "Tovari, ustaše, u kombi".

Nakon dolaska u kasarnu Benkovac, dočekao ih je špalir četnika, rezervista, bilo ih je u svakakvim uniformama, od onih Draže Mihajlovića iz II rata do "Šešeljevih", tukli su ih šipkama, lancima i nogama. Sjeća se i dolaska u Kninu u zatvoru ekipe beogradske televizije, čak su i novinari tamo naredjivali u zatvoru riječima "Ustanite ustaše, vi ste klali našu decu", i slično.

Prema iskazu ovoga svjedoka, ne samo da je bilo moguće identificirati navedene optuženike, već je iz toga iskaza bitno zaključiti da je ponašanje sudionika napada na Škabrnju, bez obzira da li su se nalazili u snagama tadašnje JNA, da li su bili mobilizirani "rezervisti" tadašnje JNA ili pripadnici paravojskih formacija, četnika, "Šešeljevih" formacija ili slično, bilo bitno identično prema civilima i zarobljenicima, da su se bez potrebe uništavali nevojni ciljevi, primjerice katolička crkva u mjestu bespotrebni granatiranjem iz tenka, ali nesporno i da su svi sudionici vojnih i paravojskih formacija očito djelovali prema njima nesporno poznatom cilju i zadatku, koji se svodio na namjerno uništenje civilnih i sakralnih objekata u mjestu, te na masakr i teror nad civilima, neopravdan bilo kakvim vojnim potrebama, očito u cilju poruke i zastrašivanja hrvatske strane, u kojem kontekstu treba sagledavati i kaznenu odgovornost svakog sudionika napada i događaja u Škabrnji, ukoliko im je unaprijed bila poznata, a očito jest, zadaća koju su u mjestu nakon ulaska morali realizirati. Kako je ranije interpretirano iz iskaza niza svjedoka koji prenose komunikaciju pojedinih pripadnika vojske i paravojske nedvojbeno je zaključiti da su doslovno svi znali za nalog da nakon kršenja otpora branitelja mjesta valja izvršiti teške zločine, u vidu ubijanja civila, posebice muškaraca, ali i ostaviti dio civila - žene i djecu, kako bi prenosili poruke toga masakra hrvatskoj strani.

Od ovih utvrdjenja suda s obzirom na ponašanje pripadnika vojnih i paravojnih formacija kod izvršenja zločina u Škabrnji, sud je posebice polazio i kod ocjene kriminalne uloge i odgovornosti u postupku jedino prisutnog **XXV-opt. JOVANA BADŽOKE**.

O sudioništvu ovoga optuženika u događaju u Škabrnji svjedočili su Negzana Pavičić, koja je određeno teretila optuženika, a u provjeru obrane optuženika i iskaza te svjedokinje, korišteni su i iskazi svjedoka Miroslava Jurića, Dojčila Badžoke, Marijana Brkića, Mladena Jurjevića i Jovana Gagića.

Svjedokinja Pavičić Negzana (147), navela je u istrazi da je 18. studenog sa dvoje djece bila u kući, a početkom napada četnika sklonili su se u podrum, njih ukupno 40. Njezin suprug sada pok. Mile predao se je četnicima pred kućom, četnici su naredili da izadju iz podruma i prva četvorica su odmah ubijena, ubili su Josu Brkića, Ivana Ražova, Radu Šegarića i Soku Rogić, vidjela je i druga ubojstva, pred podrumom i na cesti kada su ih izgonili iz dvorišta. Ljude su ubijali sa prigušivačima, bilo ih je puno, neki su bili sa zvijezdama na kapama, sa kokardama, u različitim uniformama, ali svi naoružani. Na cesti je više bila koncentrirana tada regularna vojska JNA. Medju napadačima prepoznala je Nebojšu Gagića, kojega dobro poznaje, vidjela je i V-opt. **MIRKA DRACU**, te ga prepoznala.

Ista svjedokinja na glavnoj raspravi (228), ponovila je navode iz istrage, detaljno opisala sjećanje na inkriminirani dan, a potom posebice dodala nakon što je upitana za opt. **JOVANA BADŽOKU** slijedeće:

Istina je, vidjela je toga dana u Škabrnji opt. Badžoku, vidjela ga je na cesti kada su ih vodili od podruma i dvorišta do mjesta sakupljanja, sjeća se da je na sebi imao sivo-maslinastu uniformu i bio je naoružan. Njega nakon toga dana nije vidjela sve do nakon akcije "Oluja", kada je čula da u Sabirnom centru za zarobljenike ima i osoba za koje se pretpostavlja da su sudjelovale u zločinu u Škabrnji, pa je sama, samoinicijativno došla u Sabirni centar i molila djelatnike policije da joj pokažu zarobljene osobe. Pokazana joj je jedna prostorija u kojoj je bilo 10-tak osoba, koji su sjedili ili ležali po strunjačama i kada je ugledala osobu koja je danas u sudnici (opt. Badžoka) za nju nije bilo dileme, a nema je niti danas da je on jedna od osoba koje je vidjela u Škabrnji. Istina, toga dana u Sabirnom centru više je sličio "na sebe", odnosno na osobu koju je vidjela u Škabrnji, nego danas, jer je bio više zapušten i neuredniji. Tu osobu - optuženika nikada prije rata nije vidjela, ni prigodom prepoznavanja u Sabirnom centru nije znala kako se zove.

Na pitanje po kojem detalju je zapamtila lik opt. Badžoke i prepoznala, navodi da je zapamtila, jer to nije moguće zaboraviti i nikada neće zaboraviti, njegovo lice i lice još dvoje osoba, koje je srela nakon što su vodjeni od dvorišta po izlasku iz podruma, prema mjestu sakupljanja. Naime, ta osoba -

optuženik bila je u neposrednoj blizini jednog muškarca i žene, onaj drugi muškarac, dakle ne optuženik, imao je nož u ruci, te kada je vidio nju i njezine dvije male curice kako prolaze, rekao je da bi sa guštom zaklao nju i njezine djevojčice. Pogledala je tada ovo dvoje muškaraca i ženu, svo troje bili su naoružani i u uniformama, a dojmilo ju se što je ovaj koji je držao nož u ruci to rekao sa zadovoljstvom. Muškarac koji je uputio te riječi je plav, pjegavi, visok i jake fizičke gradje, u ruci je držao vojnički nož - velik. Na te riječi toga "plavoga" vidjela je i opt. Badžoku, koji nije komentirao, ali se jasno vidjelo da je zadovoljan ponašanjem i riječima osobe uz njega. Ženska osoba uz njih imala je plavu dugu kosu, pjege na licu, bila je visoka i kao optuženik obučena u SMB uniformu, sa nožem i pištoljem za opasačem i torbom za liječničku pomoć, na licu te žene vidio se smješak i zadovoljstvo na one riječi. Optuženika kasnije nije vidjela. Optuženikovo lice i figuru zapamtila je, da se radi o osobi nižom rastom, svijetlo-smedje kose, sigurna je da njegovo lice nije mogla zaboraviti i sa sigurnošću ga prepoznaje, jednako tako prepoznala bi i ono drugo dvoje vojnika da ih vidi. Susret sa ovom trojkom bio je neposredno nakon izlaska iz podruma i dvorišta kuće u kojoj su bili sakriveni, a gdje su ubijeni Šegarići i drugi.

Na ovakav iskaz svjedokinje opt. Jovan Badžoka odgovorio je da navod svjedokinje nije istinit, da kritičnog dana nije bio u Škabrnji, niti ikada sreo osobe koje opisuje svjedokinja da bi s njim bile u društvu. Opis koji je dala svjedokinja o muškarcu, asocira ga na Mirka Matića sa kojim je u ožujku 1993. godine bio u jedinici u Škabrnji, jer je taj Matić pjegav i srednjeg rasta. Ponavlja, da je u vrijeme koje mu se inkriminira bio kod svoje kuće u Biljanima ili u Islamu.

Opt. Badžoka naknadno je pojasnio (251), da je u Sabirnom centru "Mocire" bio u jednoj grupi od 10-tak osoba, svi su sjedili kada je došla svjedokinja Negzana Pavičić u društvu nekoliko policajaca, koji su išli od jednog do drugog zarobljenika pitajući osobne podatke i gdje su sve bili. Došli su tako i do njega, odgovorio im je, niko nije pitao za Škabrnju, a po reakcijama svjedokinje nije se moglo zaključiti bilo kakova reakcija. Nakon pitanja upućenih njemu, svjedokinja je sa policajcima išla dalje redom kod prisutnih zarobljenika. Ponašanje svjedokinje Pavičić ničim nije odavalo da bi ga prepoznala ili reagirala na njegovo prisustvo. Ponavlja, da nije moguće da bi bio prepoznat kao učesnik napada na Škabrnju, jer tamo nije bio.

Na prijedlog opt. Badžoke saslušan je svjedok Jovan Gagić, a budući optuženik navodi da su krajem 1991. godine njih dvoje bili zajedno u istome vođu, na položajima u Islamu Latinskom, što da bi odgovaralo vremenu inkriminiranog događaja. Jovan Gagić je u to vrijeme pritvorenik Vojnog suda u Splitu, u Okružnom zatvoru Rijeka.

Svjedok Jovan Gagić, na raspravi, naveo je da nije bio nigdje na ratištu tijekom ovoga rata, niti u kakvoj vojnoj

postrojbi, pa tako ni krajem 1991. godine, a sada je u pritvoru radi učina kriv. djela ubojstva kojeg je počinio 1992. godine, za koje ga je prethodno sudio i "Krajiški sud". Inače, poznaje opt. Badžoku, mještani su, kuće su im oko 500 metara daleko. Nezna točno ni mjesec, ni godinu kada je bio napad na Škabrnju, samo zna da se je u mjestu komentiralo da je na Škabrnju masovno išla vojska, nije čuo da bi tko od mještana učestvovao u toj akciji i napadu, nezna niti za eventualno učešće optuženika u tom napadu. Za razliku od ostalih da je on uspio izbjeći kroz rat vojnu obvezu i mobilizacijske pozive, zbog zdravstvenih problema, pa ga niko nije dirao.

Opt. Badžoka Jovan na iskaz svjedoka naveo je da nema primjedbi, a ponavlja da je 22. rujna 1991. godine dobio poziv za mobilizaciju, javio se u kasarnu Benkovac, tamo sreo Gagića koji mu je pričao da ima problema sa zdravljem, te da su oboje rasporedjeni u vod koji je trebao ići na položaje u Islam Latinski, gdje je on otišao, a Gagić nije zbog zdravstvenih problema.

Na predočenje da je konstatirano da ovoga svjedoka predlaže kao osobu koja može potvrditi gdje se je nalazio inkriminiranog dana, opt. Badžoka pojašnjava da nije pritom mislio da bi Gagić s njim bio u to vrijeme na položaju u Islamu.

Prema iskazu svjedoka Dojčila Badžoke (249), proizlazi da on nije bio mobiliziran tijekom 1991. godine, jer je doživio prometnu nezgodu, pa se je nakon puštanja iz bolnice vratio kući u Biljane. Vrativši se kući vidjao je opt. Badžoku, kuće su im oko 300 metara daleko, pričao mu je kako je mobiliziran i rasporedjen na položaje u "Zelenom hrastu" i Islamu Latinskom, imao je SMB uniformu i automatsku pušku, dolazio je sa položaja kući svaka 3, 4 dana. Sjeća se i da je znala Vojna policija dolaziti po njega kada se redovno ne bi vratio na položaj. Naravno, čuo je za napad na Škabrnju, ali nezna točno kada se je zbio taj događaj. Od Biljana do Škabrnje ima 15-tak km, a koliko se može sjetiti za događaj se je čulo dan, dva, nakon toga, po pričanju susjeda i vojske, čuo je da je njegov mještatin Goran Opačić sudjelovao u napadu. Ne može odrediti ni približno gdje se je mogao nalaziti opt. Badžoka inkriminiranog dana, vjerojatno je i s njim razgovarao o padu Škabrnje, ali nije stekao dojam da bi on u tome učestvovao.

Svjedok Marijan Brkić, na glavnoj raspravi govorio je o situaciji u kojoj je svjedokinja Pavičić u Sabirnom centru vidjela i prepoznala opt. Badžoku, pa navodi:

Negdje između 10. i 15. kolovoza 1995. godine uvečer oko 18 sati, a radio je kao djelatnik na poslovima obrade ratnih zločina i dužnosti koordinatora operativne obrade ratnih zarobljenika u Sabirnom centru Zadar, sreo je kolegu Mladena Jurjevića i njemu tada nepoznatu mladju ženu, te saznao da je riječ o gospodji Pavičić koja je samoinicijativno došla čuvši da se među zarobljenicima nalaze i osobe iz Škabrnje susjednih mjesta

Pavičić

Biljana Gornjih, Zemunka Gornjeg i slično, koja je željela vidjeti, ne bi li prepoznala koga od učesnika zločina u Škabrnji.

Kolega Jurjević rekao mu je da joj je to dozvolio, da ju je uveo u dvoranu gdje su bili ratni zarobljenici, da ih je pogledala i prepoznala kao učesnika u zločinu u Škabrnji zarobljenika Jovana Badžoku. Sa svjedokinjom je obavio informativni razgovor, a kao policajca intrigiralo ga je i žanimalo koliko je ta svjedokinja vjerodostojna, posebice jer se nije vršila legalna radnja prepoznavanja, pa je iskoristio prigodu kada je nekolicina zarobljenika prolazila hodnikom, te je iznenada tražio od svjedokinje Pavičić da pokaže tko je od njih Jovan Badžoka i ona je to sa sigurnošću učinila. Tri godine inače je radio isti posao, ocjenjuje da je svjedokinja te večeri bila potresena i uzrujana, ali po profesionalnom dojmu i procjeni, uvjerljivo je tvrdila da je prepoznala Badžoku, nije ga znala po imenu, već po vidjenju inkriminiranog dana. Nezna točno koliko je u dvorani bilo osoba kada ih je svjedokinja gledala, ali minimalno je u dvorani uvijek bilo tih dana 30, 40 zarobljenika.

Svjedok Jurjević Mladen, na glavnoj raspravi, upitan na iste okolnosti kao i prethodni svjedok, naveo je da je tih dana bio zapovjednik Sabirnog centra, svjedokinju Pavičić od ranije nije poznavao, niti znao o kome se radi, a jednoga dana došla je moleći da joj se pokažu zarobljene osobe ne bi li koga prepoznala od zločinaca iz Škabrnje. Na njezino inzistiranje dozvolio je to, zajedno su ušli u sportsku dvoranu Centra, dvorana ima parket i fizički odvojen prostor tribina, na prostoru parketa smješteni su bili ratni zarobljenici i djelatnici njihove straže, a on je sa svjedokinjom ušao na tribinu i sa tribine su osmotrili zarobljenike, bilo ih je tada između 30 i 40, nisu bili poredani u vrstu, neki su sjedili, neki stajali.

Svjedokinja Pavičić pogledala je zarobljenike sa tribine, njezino promatranje trajalo je najviše pet minuta, a onda mu je rekla da je prepoznala "jednog plavog, mladog, iz Biljana", to su bile točno njezine riječi. Nije posebno obraćao pažnju na koga ukazuje, jer je računao da to nije posebna radnja prepoznavanja prema zakonu, nije ni inzistirao da se ta osoba izdvoji iz grupe zarobljenika i njemu pokaže. Siguran je, da je Pavičićka pokazala samo na jednu osobu, muškarca, navedenim riječima, komentirajući da je on bio u Škabrnji i ocjenjuje da nije reagirala emotivno, bila je to reakcija bez nervoze i nekog posebnog uzbuđenja. Kroz to vrijeme nije bilo nikakvih komunikacija sa ratnim zarobljenicima. Koliko se sjeća onu osobu nije prepoznala po imenu, jer ga po imenu nije znala, već samo po liku i da je iz Biljana.

U trenutku prepoznavanja osoba koju je pokazala bila je udaljena 7, 8 metara od njih.

Na posebno pitanje opt. Jovan Badžoka naveo je da nema primjedbi na iskaz ovoga svjedoka, da je svjedok točno govorio o prepoznavanju svjedokinje Pavičić, a da je ranije u obrani

govorio o propitivanjima kod prepoznavanja, misleći na obradu ratnih zarobljenika, a ne na prepoznavanje od strane svjedokinje Pavičić.

Konačno, u odnosu na inkriminaciju koja tereti opt. Badžoku dijelom je svjedočio i svjedok Jurić Miroslav (239), koji navodi da opt. Jovana Badžoku ne zna po imenu, ali kada ga vidi u sudnici da po liku može reći da odgovara jednoj od osoba koje je vidio nakon zarobljavanja inkriminiranog dana u Škabrnji. Ne može točno odrediti gdje bi ga vidio, u kojoj situaciji, zapamtio je najzanimljivije i najteže detalje, ali čini mu se poznat. Tijekom sudjenja čuo je kako se brani, pa može komentirati da sigurno inkriminiranog 18. studenog nije kako se brani sijao pšenicu, jer je toga dana ledilo, a inače se do tada u Ravnim kotarima obave svi poljski radovi. Inače, sve osobe koje je onoga dana vidio u Škabrnji isključivo su bili dobrovoljci, rezervisti ili četnici iz njima okolnih sela, koje je sretao i vidjao prije rata, pored pripadnika JNA.

Na iskaz ovoga svjedoka opt. Badžoka je prigovorio tvrdeći da nije mogao biti vidjen inkriminiranog dana u Škabrnji.

Analizom iskaza ovih svjedoka, posebice kontrolirajući vjerodostojnost iskaza svjedokinje Pavičić Negzane, koliko je to u datim uvjetima bilo moguće raspoloživim svjedocima, sud je njezin iskaz prihvatio kao vjerodostojan i istinit glede prepoznavanja opt. Badžoke kao osobe koju je ona inkriminiranog dana vidjela za napada agresora u Škabrnju.

Naime, bez obzira na neobičnu situaciju u kojoj je ona vidjela i prepoznala optuženika, detalji koje je opisala i situaciju za koju ga veže, koja joj se je logično duboko i oštro usjekla u pamćenje, prihvatljivo je, životno i logično da tako nešto može zapamtiti i da je njezino prepoznavanje bilo spontano, realno i vjerodostojno.

Da je tome tako, proizlazi iz iskaza svjedoka Brkića i Jurjevića, koji su potvrditi autentičnost njezina kazivanja posvjedočili o čvrstom dojmu koji je na njih ostavila njezina vjerodostojnost u tvrdnji, a prepoznavanje optuženika pritom nije bilo opterećeno nikakvim situacijama koje bi provocirale drugačiji zaključak ili utjecale na vjerodostojnost prepoznavanja. Posebice je zanimljivo da djelatnici policije Brkić i Jurjević pamte i dva bitna detalja koje ni sama svjedokinja ne naglašava, da je kontrolirana njezina radnja prepoznavanja jednom blic provjerom na hodniku, te da je spontano od brojnih zarobljenika pokazala na njega govoreći da je iz Biljana, što je točan podatak u odnosu na optuženika.

Pritom valja uvažiti da svjedoci Dojčilo Badžoka i Jovan Gagić nisu kao što je optuženik očekivao i zato ih predložio, potvrdili njegovu obranu u odnosu na vremenski alibi za inkriminirani dan.

Uvažavajući dakle tvrdnje iz iskaza svjedokinje Pavičić koja je precizna, uvjerljiva i decidirana u odnosu na vidjenje opt. Badžoke u Škabrnji, a isključiti je motive za lažno terećenje nepoznate osobe na koju je od brojnih ratnih zarobljenika cijela njezina pažnja usmjerena zbog konkretne situacije koju je zapamtila po izuzetno gruboj prijetnji životu njezine male djece, te nadalje i činjenice da je nesporno u to vrijeme i prema njegovoj obrani opt. Badžoka pripadnik mobiliziranog sastava ili tzv. JNA ili paravojskih "Krajiških" snaga, makar se brani da je mogao biti u Biljanima ili Islamu toga dana, a ne u Škabrnji, logično je zaključiti da je kod poduzimanja opsežne akcije usmjerene na napad u Škabrnju i osobno u njoj bio angažiran. Uostalom, i sam optuženik nije nimalo uvjerljiv kada tvrdi da ne može predočiti sebi gdje se je nalazio inkriminiranog dana, jer je riječ o prvom drastičnom događaju na ovome području, jer je Škabrnja svega 10-tak km udaljena od njegovog rodnog mjesta, jer je u to vrijeme upravo u onakovoj uniformi i onako naoružan kako to opisuje svjedokinja Pavičić, te nadalje njegova obrana je dodatno neprihvatljiva i neuvjerljiva, te mijenjana (čak bitno u odnosu na obranu pred Vojnim sudom), u odnosu gdje se je toga dana nalazio, da uopće nezna koja ga je to vojska i u koju jedinicu mobilizirala i tako sl., što je neživotno i neprihvatljivo. Uostalom, i u dijelovima svoje obrane čak prihvaća mogućnost da je bio vidjen u Škabrnji u društvu slične osobe koju opisuje svjedokinja, ali ne 1991., već 1993. godine, što je prvotno u obrani decidirano odricao, što sve ukazuje na neistinito kazivanje radi izbjegavanja kaznene odgovornosti.

Iz ovih dokaza sud je sa sigurnošću zaključio da je i **XXV-opt. JOVAN BADŽOKA** inkriminiranog dana kao pripadnik snaga koje su napale mjesto Škabrnja djelatno učestvovao kao vojnik u napadu na Škabrnju, kako je ranije rečeno nesporno iz utvrđenog znao koji su ciljevi i zadaci preuzeti u odnosu na civile koji će se zateći u mjestu, što je prihvatio očito bez prigovora, dapače moguće ga je direktno vezati i za konkretnu radnju koju opisuje svjedokinja Pavičić, za učešće u onoj grupi rezervista i paravojske koja je izvlačila civile - starce, ženu i djecu iz podruma u kojem je bila sklonjena i obitelj Pavičić, gdje su civili odmah po izlasku likvidirani ubijanjem iz automatskog oružja, a žene i djeca odvajani radi sabiranja u centru mjesta, te je pritom i osobno prisutan grubim prijetnjama nepoznatog suborca usmjerenim prema svjedokinji Pavičić i njezinoj djeci. Dakle, moguće je potvrditi konkretnu aktivnu radnju unutar ukupnog djelovanja vojske i paravojske i činjenja ukupnih zločina nad civilima u Škabrnji. Pritom po ocjeni suda u odnosu na ovog optuženika nije bitno, uz ova utvrđenja, što nije utvrđeno i da je osobno opt. Badžoka koga ubio ili maltretirao, kada je vidjen u sastavu uže grupe koja je realizirala u tom trenutku konkretan zadatak istjerivanja civila iz jednog podruma, likvidiranja muškaraca, maltretiranja žena i djece i odvođenja na sabirno mjesto.

Analizom iskaza svjedoka koja je ranije interpretirana, a prihvaćanjem uvjerljivih iskaza svjedoka koji su precizni, detaljni, suglasni i nadopunjujući u odnosu na zapravo sve optuženike, sud je utvrdio njihovo aktivno učešće u zločinu u Škabrnji, kako je to prethodno opisano, bilo u pojedinim konkretnim radnjama ubojstava, maltretiranja i uništavanja sakralnih i civilnih objekata, a pritom su te osobe prepoznate na uobičajeni način, jer su svjedocima bili poznati kao mještani susjednih sela od ranije, a u Škabrnji su se pojavili kao dobrovoljci paravojskih formacija - četnici ili pripadnici paravojske tzv. "Krajine", uz izuzetak optuženih koji su prepoznati kao djelatni vojnici tzv. JNA.

Prema svemu utvrdjenom bilo je za zaključiti da se u ponašanju ovih optuženika ostvaruju sva bitna obilježja učina krivičnog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. s t. 1. OKZ RH, jer su kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba na teritoriju Republike Hrvatske, pritom i u vrijeme potpisanog primirja između agresora i oružanih snaga Republike Hrvatske, svaki pojedinačno ili sudjelovali u naredbama za napad i ubijanje civilnog stanovništva ili sami sudjelovali u tom napadu i ubijanju stanovništva aktivno i angažirano, te u uništavanju u velikim razmjerima imovine stanovnika mjesta Škabrnje, što nije opravdano nikakvim vojnim potrebama, dapače trebalo je poslužiti jasnome političkome cilju zastrašivanja Republike Hrvatske i njezina pučanstva masakrima, radi osvajanja i otkidanja dijela teritorija uz samu obalu Republike Hrvatske.

Konkretno, riječ je o postupanju protivno odredbama čl. 3. t. 1. A Konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, koja je prihvaćena u Ženevi 1949. godine, te postupanje protivno čl. 4. t. 2. A i čl. 13. t. 2. Dopunskog protokola uz tu Konvenciju - o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II).

Prema citiranoj Konvenciji u slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, svaka od strana u sukobu dužna je barem primjenjivati odredbe koje se odnose na to da prema osobama koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, pritom se podrazumijeva i u odnosu na pripadnike oružanih snaga koje su položile oružje, te ranjene osobe valja postupati čovječno i bez diskriminacije na osnovi rase, vjere, uvjerenja ili sličnog mjerila, u kojem cilju su zabranjeni postupci povreda koje se nanose životu i tijelu, ubojstva, sakaćenja, svireposti i mučenja, uzimanja talaca, likvidacije i slično.

Nadalje, prema Dopunskom protokolu, citiranom članku zabranjeno je protiv osoba koje direktno ne sudjeluju u neprijateljstvima ili su prestale sudjelovati u neprijateljstvima vršiti nasilja nad životom, ubojstva i okrutna postupanja, mučenja i sl., kolektivne kazne, uzimanje talaca, pljačka, prijetnja izvršenjem koga od tih djela, te nadalje naglašena je posebna zaštita civilnog stanovništva od opasnosti koje proistječu iz

vojnih operacija pa civilno stanovništvo ne smije biti predmetom napada, akata prijetnje ili nasilja, posebice onih čija je glavna svrha da šire strah među civilnim stanovništvom.

Prema utvrđenom upravo osobe koje su u ovom postupku identificirane kao sudionici napada na Škabrnju i masakra u Škabrnji, postupale su kao vojne i paravojne osobe direktno kršeći navedena prava međunarodnog prava, posebice u postupku prema nenaoružanim civilima, te imovini i dobrima civila, vršeći masovne likvidacije, ubojstva, maltretiranja, pljačke i uništavanja gospodarskih i sakralnih objekata, a njihovo ponašanje direktno ukazuje na to da su koordinirano i jedinstveno djelovali prema unaprijed odredjenom i datom cilju i zadatku, radi čega je barem za ove osobe identificirane ovim postupkom, sigurno moguće reći da su aktivno ostvarile radnje koje čine biće inkriminiranog djela ratnog zločina, za koje su oglašene krivim. Eventualno bi od kaznene odgovornosti za učin ovoga djela mogli biti ekskulpirani samo oni pripadnici ročnog sastava vojske JNA ili rezervnog sastava te vojske, koji su isključivo djelovali u prvoj fazi napada na mjesto Škabrnja, a koji su isključivo djelovali protiv malobrojnih snaga i slabo naoružanih snaga hrvatske vojske i prema vojnim ciljevima, a te vojne ciljeve mogli su identificirati samo u vidu pripadnika škabrnjanskog bataljuna, i nikako i ništa više. Međutim, osudjene osobe prema iskazima svjedoka djelovale su nakon slamanja otpora branitelja prema nezaštićenim civilima, kako je to utvrđeno prema svjedocima.

U dokaznom postupku sud je izvršio uvid i u raspoložive pismene dokaze.

Tako u osnovne nalaze patologa prim. dr. Josipa Dujelle (list 29 do 34), iz kojih se vide nakon pregleda tijela uzroci smrti za najmanje 44 osobe koje su inkriminiranog dana ubijene u mjestu Škabrnja, uz napomenu da je toga dana stradalo puno više civila, čija tijela nisu predana hrvatskoj strani niti pregledana od patologa, već su od agresorske vojske sahranjena u masovnoj grobnici u samom mjestu, koja će naknadno biti predmet ekshumacije i identifikacije, obzirom da je to područje oslobodjeno.

Prema nalazu patologa Josip Perica usmrćen je strijelnim ozljedama trbuha i prsnog koša, Jela Jurić usmrćena je eksplozivnom ozljedom glave, Šime Šegarić eksplozivnom ozljedom glave, Marija Brkić strijelnom ozljedom glave iz blizine, Željko Čurković strijelnom ozljedom glave iz blizine, te trbuha i prsnog koša, Vladimir Horvat strijelnom ozljedom prsnog koša i glave, Stanko Vicković strijelnom ozljedom iz neposredne blizine u potiljak, Kata Rogić-Soka zgnječenjem glave i prsnog koša pregaženjem tenkom, Nikola Rogić strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Marko Rogić strijelnom ozljedom zatiljka glave iz blizine, Nedjeljko Škara strijelnom ozljedom prsnog koša, trbuha i nogu, Niko Pavičić strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Stana Vicković strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Roko Žilić, strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Ivan Ražov strijelnom

ozljedom vrata iz blizine, Petar Jurić strijelnom ozljedom vrata iz blizine, Ljubo Perica strijelnom ozljedom vrata iz blizine, Gašpar Perica strijelnom ozljedom vrata i glave iz blizine, Nediljko Jurić strijelnim ozljedama prsnog koša i trbuha, Krsto Šegarić strijelnom ozljedom glave i vrata iz blizine, Tadija Žilić strijelnom ozljedom glave i vrata iz blizine, Pavica Žilić eksplozivnom ozljedom trbuha, Mara Žilić strijelnim ozljedama prsnog koša i trbuha, Joso Brkić strijelnim ozljedama glave iz neposredne blizine, Grgo Jurić strijelnim ozljedama glave, Grgica Šegarić strijelnim ozljedama prsnog koša, Slavko Miljanić strijelnim ozljedama prsnog koša i trbuha, Vice Šegarić strijelnim ozljedama glave u potiljak iz neposredne blizine, Rade Šegarić strijelnom ozljedom glave u potiljak iz neposredne blizine, Joso Miljanić strijelnom ozljedom glave iz blizine, Marko Brkić strijelnom ozljedom u potiljak glave iz blizine, Ivica Šegarić strijelnom ozljedom u potiljak glave iz neposredne blizine, Ante Ražov strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Mile Pavičić strijelnom ozljedom glave iz blizine, Petar Pavičić strijelnom ozljedom na potiljku glave iz neposredne blizine, Marija Dražina strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Marko Župan strijelnom ozljedom glave iz neposredne blizine, Marko Ivković sa posljedičnom upalom pluća nakon prijeloma vrata desne bedrene kosti, Petar Rogić (dalje list 38), Milka Žilić od eksplozivnih ozljeda gelera granate u ledja, Bude Šegarić od strijelnih ozljeda, Miljenko Šegarić od strijelnih ozljeda, Jela Ražov od prostrijela glave u predjelu potiljka, te Luca Šegarić i Kata Rogić, od kojih je potonja pregažena tenkom.

Dio ubijenih i stradalih osoba, prema podacima kao na listu 35-39, obradjen je na Patologiji Medicinskog centra Šibenik.

Već prema ovim podacima jasno je da je većina osoba koji su usmrćeni bilo starije dobi, da se je radilo o nenaoružanim civilima, neboračkom stanovništvu, većina je doslovce likvidirana ubojstvima iz neposredne blizine ili blizine hicima iz automatskog oružja u glavu i vitalne organe, što u svemu odgovara opisima koje su brojni svjedoci dali glede stradanja svojih najbližih, jer su likvidacije pred njima i vršene.

Identični podaci proizlaze i iz popisa poginulih osoba inkriminiranog dana i na listu 40/ spisa, koji je popis radjen prema utvrdjenjima patologa iz zadarske i šibenske bolnice.

Prema podacima iz predmeta Kir-486/94. proizlazi da je dana 04. listopada 1994. godine samoubojstvo vješanjem sebi oduzeo život Ilija Rnjak, a kako je ranije u ovoj presudi navedeno, radi čega njegov iskaz u istrazi kao svjedoka nije bilo moguće razjasniti.

Konačno, iz fotodokumentacije koja čini prilog ovoga spisa vidljivo je identično kako je opisano za nalaz patologa zadarske i šibenske bolnice, radi se o fotodokumentaciji sačinjenoj prigodom obdukcije i pregleda tijela vršenih 16. prosinca

1991. godine u Medicinskom centru Zadar, 23. studenog 1991. godine u Medicinskom centru Zadar, te Medicinskom centru Šibenik dana 22. studenog 1991. godine.

Nakon utvrđenja pojedinih kriminalnih radnji optuženika iz ove presude, razloga i ciljeva inkriminiranog ponašanja valjalo je utvrditi da su ovi optuženici kazneno odgovorni za učin krivičnog djela ratnog zločina iz čl. 120. st. 1. OKZ RH kako je to pobliže opisano u izreci ove presude, za koje su oglašeni krivim.

U postupku izbora mjere kazne, jer je razmatrana jedino visina kazne obzirom na težinu počinjenih djela, sud je kod svakog od optuženika cijenio kakav je bio njegov konkretni udjel u inkriminiranom zločinu, bez obzira na njihovo jedinstveno djelovanje u realizaciji drastičnog kriminalnog zadatka kojeg su preuzeli izvršiti i izvršili, a pojedine kriminalne uloge u pojedinačnim ubojstvima, razaranjima, maltretiranjima i izživljavanjima nad civilima opisane su u razlozima ove presude u dijelu analize iskaza saslušanih svjedoka, a kao otegotno svim počiniteljima - optuženicima cijanjeno je da su na jedan izuzetno grub i beskrupulozan način realizirali naloge za vršenje masovnih zločina nad civilima u mjestu Škabrnja, nesporno u cilju postizanja efekta zastrašivanja Republike Hrvatske i njezina pučanstva posebice na tom dijelu teritorija, da bi se osigurala okupacija i zauzimanje okupiranih prostora na uštrb teritorija Republike Hrvatske, dok u odnosu na optuženike izuzev sudu dostupnog opt. Jovana Badžoke nije bilo posebnih podataka o obiteljskom, imovnom i socijalnom statusu.

U odnosu na I-opt. Gorana Opačića, II-opt. Boška Dražića i III-opt. Zorana Jankovića cijanjeno je da su oni bili ne samo izvršitelji zločina već i nalogodavci, makar drugoga reda, a u odnosu na IV-opt. Đuru Kosovića, V-opt. Mirka Draču, VI-opt. Nadu Pupovac, VIII-opt. Zoranu Banić, IX-opt. Vojina Lakića, X-opt. Petra Radmanovića, XI-opt. Milenka Bjelanovića, XII-opt. Isu Bjelanovića, XIII-opt. Špiru Bjelanovića, XIV-opt. Renata Petrova, XXIII-opt. Desimira Ivanežu, XXIV-opt. Miroslava Mlinara i XXVI-opt. Marinka Pozdera, da su prema utvrdjenjima iz iskaza svjedoka bili posebno kritične prigode kako to svjedoci slikovito opisuju "krvoločni", da su se eksponirali svojom okrutnošću i mržnjom prema nenaoružanim i nevinim civilima, isključivo radi u ponašanju ovih osoba prisutne mržnje prema Hrvatima, te da su i vršili pojedinačne likvidacije, maltretiranja i izživljavanja nad civilima, pritom bili eksponirani pripadnici paravojskih formacija, a manjim dijelom mobilizirani pripadnici rezervnog sastava JNA, na ovome kriminalnome zadatku.

U odnosu na ove optuženike, obzirom na težinu počinjenih djela izabrana je najstrožija kazna zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina, kao najbliži zakonski ekvivalent njihovim kriminalnim činima.

U odnosu na VII-opt. Editu Radjen udatu Potkonjak, izabrana je po čl. 120. st. 1. OKZ RH blaža kazna, u trajanju od

15 (petnaest) godina, jer je u okviru stupnja njezine kaznene odgovornosti, a prema utvrdjenjima iz iskaza svjedoka sud zaključio da je djelatno i aktivno sudjelovala u okviru vojnih i paravojnih grupacija u izvršenju zločina u Škabrnji, a da je pritom njezin indeks eksponiranja u tim zločinima bio određenog blažeg nivoa od prethodno navedenih optuženika, a pritom nije utvrđeno da bi direktno učestvovala i u fizičkim likvidacijama civila.

Konačno, kod izbora kazne XXV-opt. Jovanu Badžoki cijenjena je s jedne strane težina počinjenog djela, kako ukupna težina zločina koji je inkriminiranog dana počinjen, tako i njegova konkretna u sudskom postupku utvrđena kriminalna djelatnost, a pritom nije prema raspoloživim dokazima utvrđeno da bi i sam osobno činio likvidacije civila ili slične drastične ekscese, već je realno sudjelovao u grupi naoružanih "rezervista JNA" koja je civile iz podruma izvlačila radi likvidacija i odvođenja na sabirno mjesto, a pritom mu je cijenjeno kao olakotno njegove obiteljske prilike, da je oženjen, otac ml. djece, te da je prema osobnom kazivanju koje je prihvatljivo tijekom rata nastojao koliko je bilo moguće izbjeći službu u neprijateljskim vojnim i paravojnim snagama, te da je dosad neosudjivana osoba.

Po ocjeni suda kazna zatvora u trajanju od 10 (deset) godina u odnosu na opt. Jovana Badžoku adekvatna je težini njegovog počinjenog kaznenog djela i stupnju kaznene odgovornosti te će u odnosu na njega ostvariti i svrhe specijalne i generalne prevencije kazne.

Opt. Jovanu Badžoki u kaznu zatvora valjalo je uračunati i vrijeme provedeno u pritvoru od 09. studenog 1995. godine, pa nadalje (vidi list 234), jer je u ranijem tijeku kaznenog postupka opt. Badžoka bio u pritvoru po odluci Vojnog suda u Splitu Kio-157/95. radi kriv. djela iz čl. 235. st. 1. KZ RH.

Slijedom svega naprijed navedenog, valjalo je odlučiti u svemu kao u izreci ove presude, uz napomenu da je određeno da troškovi ovoga postupka padaju na teret proračunskih sredstava suda, kako radi nedostupnosti optuženih, tako i radi činjenice da opt. Badžoka realno nije u mogućnosti podmiriti dio troška postupka koji bi se odnosio na njegovo sudjenje.

U Zadru, 11. studenog 1995. godine.

ZAPISNIČAR:

Marija Bagić

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

Milan Petričić

Isprava ovog prijema
izvornikom ovjerava,

Ovlaštenik

PRAVNA POUKA:

Protiv ove presude dozvoljena je žalba Vrhovnom sudu Hrvatske u Zagrebu, u roku od 15 dana, od dana prijema pismenog opravka presude, s tim da se za optuženika i branitelja rok računa od dana prijema pismenog opravka presude optuženika.

Žalba se u odgovarajućem broju primjeraka, za prvostepeni i drugostepeni sud, te za protivnu stranku, podnosi neposredno ovom sudu, ili na zapisnik kod ovog suda ili putem pošte preporučenom pošiljkom.

Žalbom se presuda može pobijati zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, te zbog odluke o kazni, troškovima krivičnog postupka i imovinsko-pravnom zahtjevu.

D N A :

1. ŽDO Zadar, x 2,
2. Opt. Jovanu Badžoki, u pritvor Okružnog zatvora Zadar,
3. Braniteljima opt. Badžoke: Ivici Ivaniću, odvjetniku iz Zadra,
i Ranku Radoviću, odvjetniku iz
Zagreba, Đorđoćeva br. 15,
4. Optuženicima u odsutnosti, preko OGLASNE PLOČE SUDA,
5. Braniteljima opt. u odsutnosti odvjetnicima:
Filipu Brdaru, Dragi Toliću, Gordanu Nižiću i Josipu
Pedišćiću,
6. Oštećenicima - NAKON PRAVOMOĆNOSTI,
7. U spis.